

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU  
WYDZIAŁ STUDIÓW EDUKACYJNYCH

# STUDIA EDUKACYJNE

NR 9/2009



POZNAŃ 2009

Adres Redakcji

60-568 Poznań, ul. Szamarzewskiego 89  
tel. 061 829 23 31  
www.wse.amu.edu.pl

Zespół redakcyjny

EWA SOLARCZYK-AMBROZIK (redaktor naczelny),  
KATARZYNA KABACIŃSKA (sekretarz redakcji), ZBYSZKO MEŁOSIK,  
ANDRZEJ ĆWIKLIŃSKI, HALINA SOWIŃSKA, ALEKSANDER ZANDECKI,  
SŁAWOMIR BANASZAK, SYLWIA JASKULSKA

Recenzent tomu

dr hab. prof. Uniwersytetu Wrocławskiego WITOLD JAKUBOWSKI

*Publikacja dofinansowana przez  
Wydział Studiów Edukacyjnych UAM*

© Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009

Projekt okładki: EWA WĄSOWSKA

Redaktorzy: ALEKSANDRA JĘDRZEJCZAK, ALEKSANDRA RATAJCZAK

Redaktor techniczny: ELŻBIETA RYGIELSKA

Łamanie komputerowe: REGINALDO CAMMARANO

ISBN 978-83-232-2131-9

ISSN 1233-6688

WYDAWNICTWO NAUKOWE  
UNIwersytetu IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU  
61-701 POZNAŃ, UL. FREDRY 10

tel. 61 829 46 46, fax 61 829 46 47

www.press.amu.edu.pl e-mail: wyd nauk@amu.edu.pl; press@amu.edu.pl

Ark. wyd. 17,75. Ark. druk. 15,00

Druk i oprawa: TOTEM-Druk Cyfrowy, Inowrocław, ul. Jacewska 89

## SPIS TREŚCI

### I. STUDIA I ROZPRAWY

KAZIMIERZ PRZYCZYPKOWSKI, <i>Edukacja (nie)kanoniczna – obejmujące się magisteria ...</i>	7
EWA SOLARCZYK-AMBROZIK, <i>Perspektywa biograficzna w badaniach andragogicznych</i>	19
MAGDALENA PIORUNEK, <i>Poradnictwo biograficzne. O pomocy psychopedagogicznej w biegu życia człowieka</i> .....	31
SŁAWOMIR BANASZAK, <i>Nowoczesne nauki o edukacji wobec klasowej myśli Emile'a Durkheima. Grupa profesjonalna i anomia</i> .....	51
BRONISŁAW URBAN, <i>Profilaktyka zachowań dewiacyjnych młodzieży poprzez rozwijanie kompetencji społecznych</i> .....	67
HALINA SOWIŃSKA, <i>Problemy akademickiego kształcenia nauczycieli</i> .....	77
RACHEL BAILEY JONES, <i>Decoding visual orientalism using art to subvert eurocentric education</i> .....	89
MALGORZATA SUŚWIŁO, <i>Teoretyczne podstawy wczesnej edukacji muzycznej. Zarys problemu</i> .....	105
IWONA CHRZANOWSKA, <i>Jak przygotowujemy do pracy, czyli kształcenie zawodowe na poziomie średnim w Polsce</i> .....	125
DOROTA PODGÓRSKA-JACHNIK, <i>Otwarcie na integrację w systemie edukacji – co powinien wiedzieć każdy pedagog o psychologicznych aspektach uszkodzenia słuchu? .....</i>	135
KRZYSZTOF RATAJCZAK, <i>Pamięć dynastyczna i rola ksiąg w wychowaniu Piastów (X–XIV wiek)</i> .....	155
AGNIESZKA WAŁĘGA, <i>Od historii literatury do historii wychowania. Michał Jamik (1874–1948)</i> .....	173
RENATA ŠIKULOVÁ, <i>Evaluative and self-evaluative activities of pupils in school teaching – one of the presumptions for formation of pupil's positive self-approach</i> .....	201
ALEKSANDER NALASKOWSKI, <i>Pop i edukacja</i> .....	209

### II. RECENZJE I NOTY

H. Eller, <i>Nauczyciel wychowawca w szkole waldorfskiej. Wprowadzenie w specyfikę pracy</i> , Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2009 (BOGUSŁAW ŚLIWERSKI) .....	215
--	-----

<i>Dawne zabawy dziecięce</i> , pod red. D. Żołądź-Strzelczyk, K. Kabacińskiej, Kielce – Warszawa 2008 (KRZYSZTOF RATAJCZAK) .....	217
Ch. Day, <i>Od teorii do praktyki. Rozwój zawodowy nauczyciela</i> , Interdyscyplinarna Seria Akademicka, GWP, Gdańsk 2008 (GRAŻYNA RURA) .....	219
Z. Ściborek, <i>Dylematy rozwoju zawodowego</i> , Wydawnictwo PTM, Warszawa 2009 (MAGDALENA BARAŃSKA) .....	222

### III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

Obchody 90-lecia powstania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na Wydziale Studiów Edukacyjnych (KATARZYNA KABACIŃSKA, KRZYSZTOF RATAJCZAK) .....	227
Sprawozdanie z konferencji „Współczesna pedagogika – stan i perspektywy kształcenia na studiach uniwersyteckich” – Poznań – Obrzycko 27-28 marca 2008 r. (OLGA MAZUREK) .....	229
Sprawozdanie z konferencji „Społeczne uczestnictwo w przebiegu życia”, Poznań 21 maja 2009 r. (HANNA KRAUZE-SIKORSKA, KINGA KUSZAK) .....	230
Sprawozdanie z II Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Socjologiczne, pedagogiczne i psychologiczne problemy organizacji i zarządzania”, Poznań 23-25 marca 2009 r. (SŁAWOMIR BANASZAK) .....	232
Publikacje zwarte pracowników WSE UAM za rok 2008 .....	235
Informacje o autorach .....	239

## CONTENTS

### I. STUDIES AND DISSERTATIONS

KAZIMIERZ PRZYSZCZYPOWSKI, <i>(Non)canonical education – the overlapping MA theses</i> .....	7
EWA SOLARCZYK-AMBROZIK, <i>The biographical perspective in andragogical studies</i> .....	19
MAGDALENA PIORUNEK, <i>Biographical counselling. On the psycho-pedagogical aid in the course of human life</i> .....	31
SŁAWOMIR BANASZAK, <i>Modern Education Science Attitude towards the Classic Thought of Emile Durkheim. Professional Group and Anomie</i> .....	51
BRONISŁAW URBAN, <i>Prophylaxis of deviant behaviours of youth through the development of social competences</i> .....	67
HALINA SOWIŃSKA, <i>Problems of the university level education of teachers</i> .....	77
RACHEL BAILEY JONES, <i>Decoding visual orientalism using art to subvert eurocentric education</i> .....	89
MALGORZATA SUŚWIŁO, <i>Theoretical foundations of the early musical education. An outline of the problem</i> .....	105
IWONA CHRZANOWSKA, <i>How we prepare people for work, or vocational education at the secondary school level</i> .....	125
DOROTA PODGÓRSKA-JACHNIK, <i>Opening onto integration in the system of education – What should every educator know about psychological aspects of Hearing impairment</i> .....	135
KRZYSZTOF RATAJCZAK, <i>The dynastic memory and the role of books in the education of the Piasts from the 10th to the 14th centuries</i> .....	155
AGNIESZKA WĄLEGA, <i>From history of literature to history of education. Michał Janik (1874-1948)</i> .....	173
RENATA ŠIKULOVÁ, <i>Działania oceniające i samooceniające uczniów w procesie naukania szkolnego – jedno z założeń pozytywnego stosunku do siebie</i> .....	201
ALEKSANDER NALASKOWSKI, <i>Pop i edukacja</i> .....	209

### II. REVIEWS AND NOTES

- H. Eller, *Nauczyciel wychowawca w szkole waldorfskiej. Wprowadzenie w specyfikę pracy* [Teacher-Educator in the Waldorf School. Introduction to the Specificity of Work]

of Work], tłum. M. Głazewski, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2009 (BOGUSŁAW ŚLIWERSKI) .....	215
Dawne zabawy dziecięce [Children's Plays and Games in Old Times], pod red. D. Żołądź-Strzelczyk, K. Kabacińskiej, Kielce-Warszawa 2008 (KRZYSZTOF RATAJCZAK) .....	217
Ch. Day, <i>Od teorii do praktyki. Rozwój zawodowy nauczyciela</i> [From Theory to Practice. The Professional Development of Teachers], Interdyscyplinarna Seria Akademicka, GWP, Gdańsk 2008 (GRAŻYNA RURA) .....	219
Z. Ściborek, <i>Dylematy rozwoju zawodowego</i> [The Dilemmas of Professional Development], Wydawnictwo PTM, Warszawa 2009 (MAGDALENA BARAŃSKA) .....	222

### III. SCIENTIFIC LIFE

<i>Celebrations of the 90 Years of the Foundation of the University in Poznań at the Faculty of Educational Studies</i> (KATARZYNA KABACIŃSKA, KRZYSZTOF RATAJCZAK)...	227
<i>A Report on the Conference Modern Pedagogy - the Current State and Perspectives of Education at University level – Poznań-Obrzycko 27-28 March 2008 r.</i> (OLGA MAZUREK) .....	229
<i>A Report on the Conference "Social Participation in the Course of Life", Poznań 21 May 2009</i> (HANNA KRAUZE-SIKORSKA, KINGA KUSZAK) .....	230
<i>A Report on the Second International Scientific Conference "Sociological, Pedagogical and Psychological Problems of Organisation and Management", Poznań 23-25 March 2009 r.</i> (SŁAWOMIR BANASZAK) .....	232
Books published by the workers of the Faculty of Educational Studies in 2008 .....	235
About the authors .....	239

## I. STUDIA I ROZPRAWY

KAZIMIERZ PRZYSZCZYPKOWSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza  
w Poznaniu

### EDUKACJA (NIE)KANONICZNA – OBEJMUJĄCE SIĘ MAGISTERIA

ABSTRACT. Kazimierz Przyszczykowski, *Edukacja (nie)kanoniczna – obejmujące się magisteria* [(Non)canonical education – the overlapping MA theses]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 7-17. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The conception of interpretation of the relations between the canonical education and non-canonical education is a consequence of practising science at the Workshop of Threshold Questions of Adam Mickiewicz University. The main assumption of this conception is combining of various MA theses, sometimes physically very distant from one another. The main aim of the canonical education is "closing the problem" exclusively within one paradigm. Very often it is an answer to "meetings" with other MA works resulting from the problem of cultural "clash". Then most often we respond to the cultural and religious canon which is not our cultural and religious canon. In education if these MA works meet at all, then it is only in order to show not so much their distinctness as to their strangeness and exclusion from the area of one's own MA thesis. However, for education to be comprehensive in the world of mass migrations and globalization it requires combining of both these kinds of education. One of the proposals of combining these kinds of education (MAs) is the conception contained in the Kapstadt Declaration of Open Education. Its main message is turning towards the open educational resources created by teachers (and pupils) from all over the world. This way non-canonical education is included within the area of its activity also the canonical education which refers to the unchanging canons the source of which is most often religion.

Koncepcja ujęcia problemu relacji pomiędzy edukacją kanoniczną a edukacją niekanoniczną jest konsekwencją uprawiania nauki w Pracowni Pytań Granicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Głównym założeniem tej koncepcji jest łączenie różnych magisteriów, niekiedy materialnie od siebie bardzo odległych. Głównym celem edukacji kanonicznej jest „zamykanie problemu” wyłącznie w obrębie jednego para-

potrzeb. Odwołując się do teorii gier można stwierdzić, że taka formuła edukacji ma charakter gry o sumie niezerowej, w której podstawowym mechanizmem jest kooperacja, w których każdy z jej uczestników (graczy) kieruje się odmiennymi założeniami dotyczącymi możliwości i form komunikacji. „W grach o sumie niezerowej interesy obu graczy nie są ani przeciwstawne, a też w pełni ze sobą zgodne”. Mamy więc w tym przypadku do czynienia w pewnych sytuacjach z konfliktem, ale i kooperacją (Straffin, 2004, s. 83-160). Można też zawierać swoiste koalicje – Gry n-osobowe (tamże, s. 161-275). Wyплаты (używając języka teorii gier) nie są w tym wypadku wzajemnie znoszące się, nie można ich „uśrednić”, bowiem każdej z nich przypisana jest inna użyteczność.

W edukacji skierowanej ku otwartym zasobom edukacyjnym mamy do czynienia z „kulturą uczestnictwa: wspólnego nauczania, tworzenia, dzielenia się i współpracy. Jest to edukacja otwarta na nowe technologie, edukacja odwołująca się do zróżnicowanych kodów kulturowych”. W edukacji otwartych zasobów odwołuje się do naturalnych zainteresowań uczniów. Tworzy się nowa przestrzeń edukacyjna, nienaznaczona obowiązkowymi, narzuconymi kanonami, w której świat wirtualny „przesącza się” (zob. zjawisko perkolacji) ze światem rzeczywistym, tworząc nową, rozszerzoną rzeczywistość. Narzędziem w takiej edukacji są m.in. materiały edukacyjne, które znajdują się m.in. w Internecie. Dotyczą one poszczególnych przedmiotów, dzięki którym uczniowie sami mogą poznawać i tworzyć rzeczywistość. Szczególną rolę w tym zakresie pełni program Second Life, w którym „każdy z uczestników ma własne alter ego” (Burda, 2009 s. 63-65).

W ten sposób edukacja kanoniczna „spotyka się” z edukacją niekanoniczną. Szacunek dla innych stanowisk, kultur spotyka się (zderza się) w ten sposób z naszą własną otwartością i zainteresowaniem. Są więc, a w każdym razie powinny być, edukacja kanoniczna i niekanoniczna obejmującymi się magisteriami. Musimy mieć jednak świadomość, że takie połączenie obu magisterium wywołuje nowe problemy, które nie są (nie mogą być) rozstrzygalne przez któreś z tych magisteriów oddzielnie (zob. twierdzenie I i II Gödla dotyczące matematyki). Powstaje bowiem nowa konstrukcja edukacyjna, która ma własną tożsamość i kieruje się własną racjonalnością. Staje się w ten sposób nowym wyzwaniem edukacyjnym.

## BIBLIOGRAFIA

- Angier N. (2008), *Kod. Wyprawa galopem przez piękne podstawy nauki*. Warszawa.  
 Brook P. (2004), *Ruchomy punkt*, Poznań-Wrocław  
 Burda K. (2009), *Nasza klasa 2.0*. „Newsweek Polska”, 36  
 Dawkins M.S. (2008), *Życie z samolubnym genem*, (w:) A. Grafen i M. Ridley (red.), *Richard Dawkins Ewolucja myślenia*, Gliwice.

- Dawkins R. (2007), *Bóg urojony*, Warszawa.  
 Fallaci O. (2003), *Wściekłość i duma*, Warszawa.  
 Fallaci O. (2005), *Wywiad z samą sobą. Apokalipsa*, Warszawa.  
 Gould S.J. (2002), *Skały wieków. Nauka i religia w pełni życia*, Poznań.  
 Heller M. (2008), *Ostateczne wyjaśnianie wszechświata*, Kraków.  
*Kodeks Prawa Kanonicznego* (2008), Poznań.  
 Legocki A.B. (2009), *Naukowe definicje życia*, Nauka nr 1.  
 Majewski J. (2009), *Chrystus innych religii*, „Tygodnik Powszechny”, 28/3131  
 Nasiłowska A. (2008), *Między kolekcją a kanonem*, „Polityka”. Dodatek. Niezbędnik Inteligenta, 42/2676  
 Pawluk T. (2002), *Prawo kanoniczne według kodeksu Jana Pawła II. Zagadnienia wstępne i normy ogólne*, t. 1, Olsztyn.  
 Straffin Ph.D. (2004), *Teoria gier*, Warszawa.  
 Węclawski T. (2004), *Metodologia kompetencji. Co jest jeszcze nauką, a co (jeszcze?) nie. Granice pojęciowe i metodologiczne*, Poznań.

EWA SOLARCZYK-AMBROZIK

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza  
w Poznaniu*

## PERSPEKTYWA BIOGRAFICZNA W BADANIACH ANDRAGOGICZNYCH

ABSTRACT. Solarczyk-Ambrozik Ewa, *Perspektywa biograficzna w badaniach andragogicznych* [The biographical perspective in andragogical studies]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 19-30. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The article shows possibilities of application of biographical approach in andragogic studies. It refers to a peculiar "biographical turn" in this area, explains this phenomenon through the analysis of theoretical references and paradigmatic changes as well as characterises cognitive and practical implications of this approach. In this respect it refers to research experiences of the author allowing her to formulate more general conclusions concerning relationships obtaining between an individual and the social world, particularly in the area marked by educational and professional paths.

Znaczenie, jakie przypisuje się obecnie metodzie biograficznej w obszarze andragogiki, szczególnie w badaniach takich zjawisk jak: aktywność edukacyjna dorosłych, postawy wobec kształcenia, dynamika aspiracji edukacyjnych, przebieg karier zawodowych, wpływ edukacji na kształtowanie się tożsamości, edukacja w społecznościach lokalnych itp., jest uzasadnieniem refleksji nad zastosowaniem tej perspektywy w badaniu zjawisk edukacyjnych.

We współczesnej oświacie dorosłych możemy mówić o swoistym „zwrocie biograficznym”. Zwrot ten jest reakcją na badania „obiektywne”, które marginalizują indywidualne punkty widzenia i redukują społeczeństwo do abstrakcyjnych jednostek. Alternatywą takich podejść są badania zorientowane na podmioty nie będące „biernymi obiektami zdeterminowanymi przez czynniki strukturalne i dyskursywne, lecz – świadomie lub nie – aktywnie konstruujące swoje społeczne światy” (West, 2003, s. 143). Wzrost zainteresowania badaniami biograficznymi w oświacie dorosłych ma miej-

## BIBLIOGRAFIA

- Alheit P. (1995), *Biographical learning. Theoretical outline, challenges and contradictions of a new approach in adult education*, (w:) P. Alheit, A. Bron, E. Brugger, P. Dominice (red.), *The Biographical Approach in European Adult Education*, Wien.
- Chałasiński J. (1964), *Młode pokolenie chłopów*, Warszawa
- Cookson P.S. (1987), *The nature of the knowledge base of adult education: the example of participation*. „Educational Considerations” V, XIV.
- Courtney S. (1981), *The factors affecting participation in adult education*. „Studies in Adult Education”, 13/2.
- Cross P. (1981), *Adults as Learners*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Demetrio D. (2000), *Autobiografia. Terapeutyczny wymiar pisania o sobie*, Warszawa.
- Dominice P. (1994), *Historia życia jako proces kształcenia*, Łódź.
- Hurrelmann K. (1994), *Struktura społeczna a rozwój osobowości*, Poznań.
- Marody M. (1991), *Co nam zostało z tych lat. Społeczeństwo polskie u progu zmiany systemowej*, Londyn.
- Malewski M. (1998), *Teorie andragogiczne. Metodologia teoretyczności dyscypliny naukowej*, Wrocław.
- Mc Givney (1993), *Participation and non-participation: a review of the literature* (w:) R. Edwards, S. Seminski (red.), *Adult Learners, Education and Training*, London and New York
- Miller N. (2003), *Auto/biografia w badaniach nad edukacją i uczeniem się całościowym*, „Teraźniejszość. Człowiek. Edukacja”, 1(21)
- Niewiadomski Ch. (2002), *Narracja i kształcenie*, (w:) E. Dubas, O. Czerniawska (red.), *Drogi edukacyjne i ich biograficzny wymiar*, Łódź.
- Solarczyk-Ambrozik E. (2002), *Szanse i bariery na drodze edukacyjnej w perspektywie biograficznej*, (w:) E. Dubas, O. Czerniawska (red.), *Drogi edukacyjne i ich biograficzny wymiar*, Łódź.
- Solarczyk-Ambrozik E. (2004), *Kształcenie ustawiczne w perspektywie globalnej i lokalnej. Między wymogami rynku a indywidualnymi strategiami edukacyjnymi*, Poznań.
- West L. (2003), *Kształcenie lekarzy – studium auto/biograficzne*, „Teraźniejszość. Człowiek. Edukacja”, 1 (21).
- Włodarek J., Ziółkowski M. (1990), *Metoda biograficzna w socjologii*, Warszawa-Poznań
- Worach-Kardas H. (1990), *Metoda biograficzna a badanie postaw wobec czasu* (w:) J. Włodarek, M. Ziółkowski (red.), *Metoda biograficzna w socjologii*, Warszawa-Poznań.

MAGDALENA PIORUNEK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza  
w Poznaniu

**PORADNICTWO BIOGRAFICZNE.  
O POMOCY PSYCHOPEDAGOGICZNEJ  
W BIEGU ŻYCIA CZŁOWIEKA<sup>1</sup>**

ABSTRACT. Piorunek Magdalena, *Poradnictwo biograficzne. O pomocy psychopedagogicznej w biegu życia człowieka* [Biographical counselling. On the psycho-pedagogical aid in the course of humans life' presents the problems of the contemporary counselling]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 31-49. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

This work is addressed to people in their course of life with a special emphasis on the functioning of the educational and professional sphere. Very dynamic socio-cultural transformations connected with changes in the consciousness, cultural pluralism and axiological relativism, dominating changeability, uncertainty and unpredictability of human life, as well as economical changes ('a professional earthquake') constitute a basis for the development of the counselling. It is addressed to people on different biographical stages, focusing prophylactic and pro especially on the crucial events in life, periods of transition, or a time when people commence some routine actions in-between the turning points in their lives. It has therapeutic, motional functions. Its role in the human biography is analysed from an individual (as it appeals to the biographical narration case) and social perspective. The main task of counselling nowadays is assisting human beings in their course of life, in the path of their development, characterized, first and foremost, in the context of a permanent social change.

**Współczesność jako przestrzeń dla rozwoju poradnictwa**

Zauważalne obecnie przeobrażenia w zakresie jednostkowego życia stymulowane są w dużej mierze gwałtowną zmianą kulturową na poziomie globalnym, zmianą sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i transformatywną sytuacją na rynku pracy.

<sup>1</sup> W tekście wykorzystano fragmenty autorskiego referatu *Poradnictwo w biegu życia* ogłoszonego na Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Wymiar współczesnego doradztwa zawodowego w Polsce i na świecie*, w październiku 2007 roku.

Ustawicznego, powinny nabierać charakteru holistycznego, powinny być świadczone w ramach kontaktów dynamicznych, powszechnie dostępnych, różnorodnie realizowanych i dostosowywanych do indywidualnych potrzeb odbiorców.

Zapotrzebowanie na poradnictwo, rozumiane jako społeczna praktyka świadczenia pomocy w sytuacjach trudności i problemów życiowych, ale też – zgodnie z orientacją proaktywną – jako praktyka zapobiegania tymże, będzie wymagało dalszego rozwoju zarówno praktyki, jak i teorii tej sfery działalności psychopedagogicznej.

### BIBLIOGRAFIA

- Bańka A. (2007), *Psychologiczne doradztwo karier*, Poznań.
- Baudrillard J. (1996), *Gra resztkami*, (w:) S. Czerniak, A. Szahaj (red.), *Postmodernizm a filozofia*, Warszawa.
- Bauman, Z. (1997), *O turystach i włóczęgach, czyli bohaterach i ofiarach ponowoczesności* (w:) J.P. Hudzik, J. Mizińska (red.), *Współczesne refleksje nad kulturą i ich implikacje pedagogiczne*, Lublin.
- Bauman Z. (2000), *Ponowoczesność jako źródło cierpień*, Warszawa.
- Beck U. (2002), *Spółczesność ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Warszawa.
- Bednarczyk H. (2001), *Nowe zadania pedagogiki pracy i dyscyplin wspomagających*, „Pedagogika Pracy”, 38.
- Drabik-Podgórna V. (2007), *Etyczne problemy współczesnego poradnictwa w tranzycji* – referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej Wymiar współczesnego doradztwa zawodowego w Polsce i na świecie.
- Dubas E., Czerniawska O. red. (2002), *Drogi edukacyjne i ich biograficzny wymiar*, Warszawa-Radom.
- Hajduk E. (2001), *Kulturowe wyznaczniki biegu życia*, Warszawa.
- Hodkinson P. (1997), *Careership: A Sociological Theory of Career Decision Making*, (w:) A. Cujba, S. Westfried (red.), *La Carriere: Chance ou Planification? = Carrer: Chance or Planning? = Cariera: Sansa sau Planificare?*, „Revista de Pedagogie”, 46, 1/12.
- Malewski M. (2003), *Poradnictwo wobec zmieniających się wzorów ludzkiego życia*, (w:) B. Wojtasik, A. Kargulowa (red.), *Doradca – profesja, pasja, powołanie?* Materiały ze Światowego Kongresu Poradnictwa Zawodowego, Warszawa 29-31 maja 2002, Warszawa.
- Marody M. (1987), *Antynomie zbiorowej podświadomości*. „Studia Socjologiczne”, 2.
- Marody M. red. (2002), *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku*, Warszawa.
- Melosik (2005), *Młodzież a przemiany kultury współczesnej*, (w:) R. Leppert, Z. Melosik, B. Wojtasik (red.), *Młodzież wobec niegościnniej przyszłości*, Wrocław.
- Memorandum UE dotyczące kształcenia ustawicznego* (2000).
- Modrzewski J. (2004), *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Poznań.
- Murgatroyd S.J. (2000), *Poradnictwo i pomoc*, Poznań.
- Muszyński H. (2008), *Opieka w systemie pojęć*, (w:) E. Jundziłł, R. Pawłowska (red.), *Pedagogika opiekuńcza. Przeszłość – Teraźniejszość – Przyszłość*, Gdańsk.
- Pietraś M. red. (2002), *Oblicza procesów globalizacji*, Lublin.
- Piorunek M. (2004), *Projektowanie przyszłości edukacyjno-zawodowej w okresie adolescencji*, Poznań.
- Piorunek M. (2006), *Transformacje modelu biografii – edukacja i praca w linii życia* (w:) A. Cybal-Michalska (red.), *Jednostka, społeczeństwo i edukacja w globalnym świecie*, Poznań-Leszno.
- Piorunek M. (2007), *Poradnictwo w biegu życia* – referat wygłoszony na Międzynarodowej Konferencji Naukowej Wymiar współczesnego doradztwa zawodowego w Polsce i na świecie.
- Piorunek M. (2008), *Poradnictwo. Wokół kwestii rudymenarnych* – referat wygłoszony na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Poradnictwo w kulturze indywidualizmu*.
- Piorunek M. (2009), *Bieg życia zawodowego człowieka. Kontekst transformacji kulturowych*, Poznań.
- Przyszczykowski K., Solarczyk-Ambrozik E. (1999), *Zmiana społeczna a kompetencje edukacyjne dorosłych*, Koszalin.
- Rifkin J. (2001), *Koniec pracy. Schyłek siły roboczej na świecie i początek ery postrykowej*, Wrocław.
- Solarczyk-Ambrozik E. (2008), *Spółeczno-ekonomiczne wyznaczniki zapotrzebowania na doradztwo zawodowe*, „Studia Edukacyjne”, 7.
- Szpociński A. (2000), *Tożsamość narodowa w perspektywie kulturalistycznej*, <http://www.wtk.poznan.pl/Orw/Archiwum/20001019/Szpocinski.html>.
- Sztompka P. (2005), *Socjologia zmian społecznych*, Kraków.
- Sztompka P. red. (1999), *Imponderabilia wielkiej zmiany. Mentalność, wartości i więzi społeczne czasów transformacji*, Warszawa-Kraków.
- Watts A.G. (1996), *Careerquake*, London.
- Watts A.G. (1997), *The role of career guidance in societies in transition*, „Revista de Pedagogie”, 1-12.
- Wołk Z. (2007), *Całozyciowe poradnictwo zawodowe*, Zielona Góra.



SŁAWOMIR BANASZAK

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza  
w Poznaniu*

**NOWOCZESNE NAUKI O EDUKACJI WOBEC  
KLASYCZNEJ MYŚLI EMILE'A DURKHEIMA.  
GRUPA PROFESJONALNA I ANOMIA**

ABSTRACT. Banaszak Sławomir, *Nowoczesne nauki o edukacji wobec klasycznej myśli Emile'a Durkheima. Grupa profesjonalna i anomia* [Modern Education Science Attitude towards the Classic Thought of Emile Durkheim. Professional Group and Anomie]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 51-65. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The paper has been inspired by Durkheim's conception of anomie and professional group. For the French classic thinker anomie is the state of breaking the social norms and even formal laws. Thus his comprehension of the term of anomy differs from the contemporary meanings of it. Anomie, as a one of the most important terms in social science, is connected with the name of Robert K. Merton rather than with Emile Durkheim. Nevertheless exclusively Durkheim's conception of anomy, professional group and professional ethic are revealed in the paper. In conclusion the author affirms that the classic conception of anomie is still useful to many social phenomena analysis.

**Uwagi wstępne**

Współczesne społeczeństwa oraz ich struktury gospodarcze cechuje duża dynamika. Obecnie, w dobie ekonomicznego kryzysu, powiedzielibyśmy, iż ta dynamika jest powodowana z jednej strony czasem trwania oraz amplitudą cyklu koniunkturalnego, a z drugiej – coraz częstszym nierepektowaniem norm regulujących te stosunki. Ponad sto lat temu stan taki stwierdził Emile Durkheim, jeden z największych myślicieli w naukach społecznych, wielki klasyk pedagogiki i socjologii. Już wówczas, w 1893 r., kiedy ukazało się pierwsze wydanie jego książki o podziale pracy społecznej, zauważył on, że kapitalistyczny system gospodarowania nie jest wolny od licznych stanów patologicznych. Warto podkreślić, że Durkheima kryty-

## BIBLIOGRAFIA

- Banaszak S. (2006), *Menedżerowie w strukturze społecznej*, Poznań.
- Barlik E. (1999), *Kryzys wartości*, „Rzeczpospolita” <http://www.rp.pl>, 17.02.
- Cladis M.S. (1995), *Education, Virtue, and Democracy in the Work of Emile Durkheim*, „Journal of Moral Education”, 24.
- Dill J.S. (2007), *Durkheim and Dewey and the Challenge of Contemporary Moral Education*, „Journal of Moral Education”, 36.
- Durkheim E. (1966), *Suicide. A Study in Sociology*, New York.
- Durkheim E. (1999), *O podziale pracy społecznej*, Warszawa.
- Durkheim E. (2006), *Samobójstwo. Studium z socjologii*, Warszawa.
- Eichenwald K. (2002), *2 Ex-Officials at WorldCom Are Charged in Huge Fraud*, „The New York Times” August 2, <http://www.nytimes.com/>.
- Filloux J.-C. (1996), *Emil Durkheim*, (w:) Cz. Kupisiewicz, I. Wojnar (red.), *Myśliciele – o wychowaniu*, Warszawa.
- Gromkowska-Melosik A. (2007), *Ściagi, plagiaty, fałszywe dyplomy*, Gdańsk.
- Haber L.H. (1995), *Wzory przedsiębiorczości w świadomości przyszłych menedżerów*, „Studia Socjologiczne”, 1-2.
- Hołówska J. (2007), *Praca w korporacjach ma cechy dzikiego kapitalizmu*, „Dziennik”, 29.04, <http://62.181.0.98/Default.aspx?TabId=14&ShowArticleId=42396>, Dostęp: 10.11.
- Jacher W. (1973), *Teoria więzi społecznej w socjologii Emila Durkheima*, Lublin.
- Jacher W. (1987), *Więź społeczna w teorii i praktyce*, Katowice.
- Jackson J. (1999), *Biznes i moralność*, Warszawa.
- Januszek H., Sikora J. (2000), *Socjologia pracy*, Poznań.
- Jasiecki K. (2000), *Lobbying gospodarczy w Polsce*, „Studia Socjologiczne”, 4.
- Kozyr-Kowalski S. (1979), *Klasy i stany. Max Weber a współczesne teorie stratyfikacji społecznej*, Warszawa.
- Kozyr-Kowalski S. (2005), *Uniwersytet a rynek*, Poznań.
- Krugman P. (2002), *Our Banana Republics*, „The New York Times”, July 30 <http://www.nytimes.com/>.
- Lange O. (1978), *Ekonomia polityczna*, t. I i II, Warszawa.
- Mandeville B. (1957), *Bajka o pszczołach*, Warszawa.
- Marks K. (1951), *Kapitał. Krytyka ekonomii politycznej*, t. 1, Warszawa.
- Merton R. (2002), *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa.
- Ossowska M. (1957), *Bernard Mandeville w „Bajce o pszczołach” – wstęp*, (w:) B. Mandeville, *Bajka o pszczołach*, Warszawa.
- Pańków W. (2007), *Polskie korporacje zarzynają pracowników*, „Dziennik”, 29.05, <http://62.181.0.98/Default.aspx?TabId=14&ShowArticleId=46307>, Dostęp: 10.11.
- Prentice R., (2002), *Lessons Learned in Business School*, „The New York Times” August 2, <http://www.nytimes.com/>
- Smith A. (1954), *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, t. 1, 2, Warszawa.
- Smith A. (1989), *Teoria uczuć moralnych*, Warszawa.
- Szacka B. (2003), *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa.
- Szacki J. (1964), *Durkheim*, Warszawa.
- Szacki J. (2002), *Historia myśli socjologicznej. Wydanie nowe*, Warszawa.
- Szafranec K. (1998), *Anomia* (hasło), *Encyklopedia socjologii*, t. 1, Warszawa.

- Sztompka P. (2002), *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków.
- Sztumski J. (2003), *Elity. Ich miejsce i rola w społeczeństwie*, wyd. II, Katowice-Warszawa.
- Tarkowska E. (1998), *Durkheim Emile* (hasło), *Encyklopedia socjologii*, t. 1, Warszawa.
- Weber M. (2002), *Gospodarka i społeczeństwo. Zarys socjologii rozumiejącej*, Warszawa.

BRONISŁAW URBAN

*Uniwersytet Jagielloński  
w Krakowie*

### PROFILAKTYKA ZACHOWAŃ DEWIACYJNYCH MŁODZIEŻY POPRZEZ ROZWIJANIE KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH

ABSTRACT. Urban Bronisław, *Profilaktyka zachowań dewiacyjnych młodzieży poprzez rozwijanie kompetencji społecznych* [Prophylaxis of deviant behaviours of youth through the development of social competences]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 67-75. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The author of this article begins with a statement that if prophylaxis of addictions among young people has already been widely reflected in numerous programmes realised within the educational system, the scale and scope of activities preventing acts of aggression and criminal behaviour among the young generation is much limited. Among other things, it is connected with a less disapproval of the same type of behaviours, but also with more willingness of those addicted to undergo therapeutics. Certainly, this state of affairs cannot cause this type of disproportion in the prophylactic programmes realised. The most appropriate theoretical basis for the development of effective prophylactic and resocialisation activities in view of the more and more numerous aggressive and criminal acts of young people are today the dynamically developing conceptions based on cognitive psychology and the paradigm of symbolic interactionism, which serve, among other things, the formation in this type of youth proper social competences, including simultaneously proper cognitive, emotional and behavioural elements.

Realizowane od kilku dziesięcioleci programy profilaktyczne w zdecydowanej większości ukierunkowane są na ograniczanie uzależnień, a w warstwie teoretycznej mają charakter eklektyczny i rzadko nawiązują do rozwiązań szeroko stosowanych w krajach o wysokiej kulturze resocjalizacyjnej, które wykorzystują teoretyczno-empiryczny dorobek współczesnej psychologii.

Jak dotychczas, trudno ocenić skuteczność większości tych angażujących duży wysiłek przedsięwzięć, gdyż w szerszej skali nie są one koordynowane, nie dokonuje się ich ewaluacji opartych na rzetelnych pomiarach

logię i teorię interakcji. Zawiera wszystkie elementy uniwersalnego systemu terapeutycznego. W praktycznej realizacji rozpoczyna się od obserwacji dziecka w naturalnym społecznym otoczeniu i diagnozą wykorzystującą dane obserwacyjne osób dla dziecka znaczących za pomocą przemyślanych technik socjometrycznych (określających społeczny status i popularność w grupie rówieśniczej) pozwalających na określenie dwóch głównych zaburzeń, jakimi są agresywne zachowanie i odrzucenie.

Jądrem strategii kognitywnej są społeczne kompetencje, ukształtowane pod wpływem wewnętrznych cech osobowościowych (konstruktów teoretycznych w postaci skryptów) i doświadczeń wyniesionych z uczestnictwa w społecznych układach. Konstrukty teoretyczne zawierają zatem najbardziej uniwersalny charakter i składnik poznawczy (struktura Ja, tożsamość, wartości, samocena, system kontrolny) i behawioralny (zachowania zawierające respektowanie, ewentualnie odrzucenie społecznych norm). Uniwersalność oznacza tutaj, że są one adekwatne do wszystkich jednostek, bez względu na wyznaczniki kulturowe, ale zróżnicowane ze względu na wiek i płeć. Równocześnie, kompetencje społeczne mają zakorzenienie w typie kultury, w układach etnicznych i w wąskich grupach rówieśniczych, które ostatecznie wyznaczają standardowość i aprobowany wzór zachowania nasycony konkretnymi normami społecznymi. Z tego względu wypracowywanie metodycznych i terapeutycznych programów wymaga eksperymentalnej weryfikacji strategii kognitywno-behawioralnej w określonych warunkach kulturowych, przy uwzględnieniu płci i wieku. Modelowa strategia zakłada możliwość łącznego (równoczesnego) eliminowania agresji i odrzucenia, co również wzmacnia jej uniwersalność i ekonomię procesu terapeutycznego. Zasada osadzenia terapii w naturalnych warunkach życia dziecka (w rzeczywistych układach rówieśniczych), dyktuje konieczność przeniesienia zasadniczych działań terapeutycznych ze sztucznych warunków laboratoryjnych do klasy szkolnej, grupy rówieśniczej i środowiska lokalnego.

W ten sposób, na podstawie przesłanek naukowych, można stworzyć istotny element ogólnospołecznego systemu zapobiegania przestępczości, który opiera się na oddolnej inicjatywie społecznej, jest pozbawiony zabarwień izolacyjnych i stygmatyzacyjnych. Idea takiego rozwiązania jest zbieżna z najnowszym trendem w prawie karnym, czyli koncepcją sprawiedliwości naprawczej oraz konsekwentnie opracowanym przez A. Bałandyłowicza (1996) systemem probacji. O zbieżności tej decydują główne zasady i metody propagowane w tych koncepcjach: z r e c z n o ś c i s p o ł e c z n e, profilaktyka – terapia kognitywno-behawioralna, mediacja (sprawiedliwość naprawcza i probacja). Realizacja systemu profilaktyczno-resocjalizacyjnego według założeń psychologii kognitywnej i teorii interakcyjnej wymaga nie tylko upowszechniania tych założeń teoretycznych, ale również zmian

prawnych, przekształceń prawno-organizacyjnych i wykształcenia odpowiednich specjalistów (terapeutów).

W warunkach polskich dysponujemy nadmiarem specjalistów z zakresu resocjalizacji, posiadających podstawy do pracy w różnych dziedzinach. W wypadku postulowanego systemu ich wykształcenie musiałyby być uzupełnione technikami terapii kognitywno-behawioralnej. Paradoksalnie, największe bariery tkwią w obowiązującym systemie prawnym (zamykającym perspektywę resocjalizacji w tradycyjnym i nieefektywnym systemie instytucjonalno-izolacyjnym).

## BIBLIOGRAFIA

- Bałandyłowicz A. (1996), *Probacja. System sprawiedliwego karania*, Warszawa.
- Bierman K.L. (2004), *Developmental progress and intervention strategies*, New York-London.
- Fraczek A. red. (1986), *Studia nad uwarunkowaniami i regulacją agresji interpersonalnej. Sprawozdania z badań i rozprawy*, Wrocław-Warszawa.
- Kubacka-Jasiecka D. (2006), *Agresja i autoagresja z perspektywy obronno-adaptacyjnych dążeń Ja*, Kraków.
- Meller T.G. (2001), *Youth Aggression and Violence. A psychological Approach*, London.
- Reykowski J. (1979), *Motywacja, postawy prospołeczne*, Warszawa.
- Teodeschi J.T., Felson B.B. (1994), *Violence, Aggression and Corrective Actions*, Washington.

HALINA SOWIŃSKA

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza  
w Poznaniu*

## PROBLEMY AKADEMICKIEGO KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI

ABSTRACT. Sowińska Halina, *Problemy akademickiego kształcenia nauczycieli* [Problems of the university level education of teachers]. Studia Edukacyjne nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 77-87. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The article contains a survey of various ways of defining the essence of the teacher's role. Against this background, the problems and shortages in the academic/university level education of teachers in the context of modern knowledge about the processes of man's development are shown. The article draws attention to the objective character of teacher training, leaving out expectations of educational practice, verbalism and underestimation in the educational process of the importance of experiencing of activity by students and the like. Analysis of these problems is concluded with the formulation of a thesis on the need of working out the conception of integral, comprehensively interpreted and based on acting learning by students education of teachers in schools of higher education.

Pomyślność edukacji szkolnej zarówno w skali makro, jak i mikro warunkowana jest wieloma czynnikami, a wśród nich znaczącą rolę odgrywa nauczyciel jako osoba i zarazem realizator określonej roli społecznej. Kiedy rozpatruje się problemy kształcenia nauczycieli, zasadne staje się pytanie, co rozumie się pod pojęciem pomyślność edukacji i w czym się ona przejawia: czy w indywidualnym rozwoju ucznia, czy w poziomie wypełniania przez szkołę jej funkcji instytucjonalnych, czy w jakości warunków, w jakich toczy się edukacja szkolna, czy w tym, jaki zakres wpływów na otaczającą rzeczywistość szkoła uzyskała, czy w poziomie zadowolenia i satysfakcji jej podmiotów, czy jeszcze w innych zjawiskach? Odpowiedź na te pytania pozwoli dokładniej określić, do czego uczelnie kształcące przyszłych nauczycieli powinny przygotować studentów, którzy obrali tę ścieżkę kształcenia akademickiego. Jednak każde z przytoczonych pytań generuje następne, wielorakie wątpliwości, które należałoby rozważyć, np. ku czemu ma zmierzać rozwój ucznia, na czym ten rozwój polega, jakie funkcje

nie ma obowiązku wykonania żadnych zadań wynikających z programu praktyki, a więc nie ma też bodźców do doskonalenia swego warsztatu i dokonania ewaluacji własnego działania.

Powyższe uwagi pokazują, że w uczelniach lekceważy się rolę doświadczenia w kształtowaniu kompetencji nauczycielskich, nie jest ono wpisane w proces kształcenia. Tymczasem, jak podkreśla to R. Kwaśnica (2003), nauczyciel działa w sytuacjach złożonych i niepowtarzalnych, stale zmieniających się, nie statycznych, lecz dziejących się, wymagających często natychmiastowych reakcji i w relacji z indywidualnym, niepowtarzalnym uczniem. Działanie w takich sytuacjach wymaga doświadczenia zdobywanego w różnorodnych kontekstach i relacjach, osobistego przeżywania i głębokiej refleksji nad jego skutkami i nad własną za nie odpowiedzialnością.

Dla rozwoju zawodowego ważne jest, aby student posiadał nie tylko wiedzę o poszczególnych elementach procesu edukacyjnego, ale także rozumiał wzajemne relacje i zależności między nimi. Jest to możliwe, jeśli teoretyczna i praktyczna wiedza o szkole i zachodzących w niej procesach będzie stanowić zintegrowaną, spójną całość, będącą systemem uwewnętrznionych opinii i poglądów o edukacji. Zrealizowanie tego postulatu wymaga innej organizacji kształcenia na uczelni. Treści przedmiotów składających się na kształcenie pedagogiczne powinny tworzyć wspólny spójny program, a student mieć możliwość poznawania, analizowania, oceniania różnych zjawisk występujących w szkole w kontekście różnych teorii jednocześnie, a także projektowania własnych działań z wykorzystaniem wiedzy wynikającej z tych teorii. Istnieje więc potrzeba daleko idącej integracji (nie tylko korelacji) wszystkich przedmiotów (pedagogiki, psychologii, dydaktyki przedmiotowej i praktyki) realizowanych na danej specjalności nauczycielskiej. Integracja działań nauczycieli akademickich realizujących te przedmioty, w tym również z nauczycielami praktykami, może dokonywać się poprzez wspólne bloki tematyczne, moduły czy integralne zadania dydaktyczne, których realizacja będzie wymagała współdziałania i uruchomienia wiedzy ze wszystkich tych dyscyplin. Student może wówczas dokonać oglądu swego działania i gromadzonego doświadczenia wieloaspektowo, uwzględniając szeroki kontekst teoretyczny.

#### BIBLIOGRAFIA

- Day Ch. (2004), *Rozwój zawodowy nauczyciela. Uczenie się przez całe życie*, Gdańsk.  
 Horny G., Hall E., Hall C. (2005), *Nauczyciel wychowawca*, Gdańsk.  
 Klus-Stańska D. (2009), *Dyskursy pedagogiki wczesnoszkolnej*, (w:) D. Klus-Stańska, M. Szczepska-Pustkowska (red.), *Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania*, Warszawa.

- Kwaśnica R. (2003), *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*, (w:) Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podręcznik akademicki*. Warszawa.  
 Kwiatkowska H. (2008), *Pedeutologia*, Warszawa.  
 Michalak J. (2003), *Poczucie odpowiedzialności zawodowej nauczycieli. Studium teoretyczno-empiryczne*, Warszawa.  
 Rura G. (2007), *Zmiany w polskim systemie szkolnym w percepcji nauczycieli edukacji zintegrowanej*. Niepublikowana praca doktorska pod kierunkiem H. Sowińskiej, Poznań, UAM.  
 Zamorska B. (2008), *Nauczyciele. (Re)konstrukcje bycia-w-świecie edukacji*, Wrocław.

RACHEL BAILEY JONES

*School of Education  
Nazareth College, Rochester, NY*

### **DECODING VISUAL ORIENTALISM USING ART TO SUBVERT EUROCENTRIC EDUCATION**

ABSTRACT. Bailey Jones Rachel, *Decoding Visual Orientalism. Using Art To Subvert Eurocentric Education* [Odkodowywanie wizualnego orientalizmu: Wykorzystanie sztuki do podważenia eurocentrycznej edukacji]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 89-103. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

Artykuł bada wizualny obraz orientalizmu znajdujący się u podłoża prezentacji edukacyjnej muzułmańskich kobiet zarówno historycznie, jak i po 11. września. Powstałe płytkie wyobrażenie tworzy pewne założenia i stereotypy o muzułmankach. Obecnie funkcjonujące stereotypy wywodzą się ze sztuki romantycznej orientalizmu, powstałego w epoce kolonialnej. Te założenia i stereotypowe prezentacje mogą być podważone przez użycie sztuki współczesnej, która korzysta z kodów orientalistycznych jako formy krytyki.

#### **Decoding Visual Orientalism: Using Art to Subvert Eurocentric Education**

What is the connection between fear and ignorance; why are we always more frightened in the dark? There is something about the lack of knowledge and understanding of difference that leads to a feeling of helpless fear. How have we come to this place of intolerant fear, where this Muslim woman creates in me such an automatic revulsion? And what forces can counteract this fear, with an influence that dislodges my irrational fear of this woman? I have been involved in the creation of art for most of my life, from scribbling on walls with crayons to my most recent work that involves working through issues of loss, memory, and family. I believe in the possibility of art to allow us to see things in new ways, from different perspectives. Though art comes in as many forms as there are individual artists, there is a thread of connection with all works. The artist creates the work from

doubt. The photograph also recalls the revolutionary actions of women in the overthrowing of the Shah in 1979. The Women's Organization of Iran (WOI) was active in its resistance of Shah and his government's repressive denial of Iranian culture and traditions. WOI used the tenets of Islam to argue for greater rights and equality for women.

This approach to Islam was based on the respect for the opinion of the majority of Iranian women, including many leaders of the movement, who fervently wished to remain within the spiritual guidelines of Islam yet also allow themselves the possibility of growth, change, and progress. (Afkhani, 2004, p. 129)

The seemingly disparate elements of the veil and the gun are remnants of the struggle of the WOI for an Islamic feminism that focused on women's agency and voice through their religion. Neshat's photograph of the veiled woman with the gun speaks to this relatively unknown history (for the West) of revolutionary women in Iran who saw the veil as an assertion of their cultural identity.

### Toward a Pedagogy

Since September 11<sup>th</sup> and the continuing military offences in Afghanistan and Iraq, Americans have been besieged with news stories, images, and visions of Islam and Muslim women that are not as nuanced as the short entry in the textbook. In a "Washington Post" poll conducted in March of 2006, fifty-eight percent of those polled felt that "there are more violent extremists within Islam than in other religions". Forty-six percent said that they have a generally unfavorable opinion of Islam. Both of these figures increased dramatically from a similar poll taken directly after the attacks of September 11<sup>th</sup>. Media stories focusing in on terrorists, suicide bombers, and violence as the only news about Islam have played on American fears. In the vast majority of news stories and accompanying photographs, Muslims are shown to be either "terrorists intent on doing us harm" or "victims in need of our rescuing". Both representations are historically based ethnocentric stereotypes that need to be deconstructed and analyzed. The veil, a cultural symbol deeply embedded with stereotypical meanings, is the ultimate visual signifier of the oppression, violence, and fear that has been enacted in the Western popular imagination. In examining this unofficial curriculum based on assumptions about those who are different, I argue that our official education in classrooms needs to more fully and responsibly engage with difference in all of its complexity.

The Visual Orientalist discourse, which has helped to enforce the stereotypical Western views about Islam and Muslim women, can be used in

conjunction with the artists like Neshat to create a form of pedagogy of difference that honestly analyzes stereotypes and works toward more complex understandings of Muslim women. Current attempts at multicultural education are flawed in their approach and produce further marginalization of difference through the structure and form of curriculum. "Indeed, multicultural education has become the new metadiscipline that is most often deployed to address the current eruption of difference and plurality in social life now invading the school" (Dimitriadis & McCarthy, 2001, p. 113). The visualizing of difference in curriculum generally relies on stock images of difference that highlight exotic location, dress, and activity. The creation of pedagogy based on the historical construction of visual difference and the subversion of myths in contemporary art is an emerging and evolving project.

### REFERENCES

- Afkhani, M. (2004). *The women's organization in Iran: Evolutionary politics and revolutionary change*. In L. Beck & G. Neshat (Eds.) *Women in Iran: From 1800 to the Islamic Republic* (pp. 107-35). Urbana: University of Illinois Press.
- Ahmed, L. (1992). *Women and gender in Islam*. New Haven: Yale University Press.
- Alliance of Civilizations. (2006, November 13). Final report of the high level group. Retrieved from Alliance of Civilizations website: <http://www.unaoc.org/>.
- Alloula, M. (1986). *The colonial harem*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Anderson, B. (1983). *Imagined communities*, New York: Verso.
- Benjamin, R. (2003). *Orientalist aesthetics: Art, colonialism, and French North Africa, 1880-1930*, Berkeley: University of California Press.
- Cromer, E. (1908). *Modern Egypt, vol. II*, New York: The Macmillan Company.
- Dabashi, H. (2005). *Transcending the boundaries of an imaginative geography*, In *Shirin Neshat: The last word* (pp. 31-85), Milan: Edizioni Charta.
- Dimitriadis, G. & McCarthy, M. (2001). *Reading and teaching the postcolonial: From Baldwin to Basquiat and beyond*, New York: Teachers College Press.
- Fumee d'Ambre Gris: A beautiful painting of a smoldering piece of sperm whale vomit. (2006, December 18), Retrieved from Planetizen Radar website: <http://radar.planetizen.com/node/23469>.
- Huntington, S. (1998). *The clash of civilizations and the remaking of world order*, New York: Touchstone.
- Milani, F. (2001). *The visual poetry of Shirin Neshat*. In *Shirin Neshat* (pp. 6-13), Milan: Edizioni Charta.
- Mulvey, L. (2003). *Visual pleasure and narrative cinema*, In A. Jones (Ed.) *The feminism and visual culture reader* (pp. 44-52). New York: Routledge. (Original work published 1989).
- Said, E. (1978). *Orientalism*, New York: Random House, Inc.
- Shohat, E. (1998). *Introduction*, In E. Shohat (Ed.), *Talking visions: Multicultural feminism in a transnational age* (pp. 1-64), Cambridge: MIT Press.
- Zaya, O. (2005). An exteriority of the inward. In *Shirin Neshat: The last word* (pp. 15-29), Milan: Edizioni Charta.



MAŁGORZATA SUŚWIŁO

*Uniwersytet Warmińsko-Mazurski  
w Olsztynie*

**TEORETYCZNE PODSTAWY  
WCZESNEJ EDUKACJI MUZYCZNEJ.  
ZARYS PROBLEMU**

*ABSTRACT.* Suświłło Małgorzata, *Teoretyczne podstawy wczesnej edukacji muzycznej. Zarys problemu* [Theoretical foundations of the early musical education. An outline of the problem]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 105-124. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

In this paper I present my own proposal of the framework of theoretical basis of early musical education. The purpose of it is discussion in three fields which are the most important, in my opinion, for the construction of the novel musical education theory. I include: philosophy of musical education, child's musical development psychology, and teaching-learning of music theory/theory of music? In particular parts of the article I present different positions and views of the most recognized authorities in Western culture (American and European), who deal with the philosophy of musical education, psychology, musical development, and education. The outline presented here requires discussion, and expansions about content detail more. However it requires that separate elaboration.

W polskiej edukacji muzycznej – od koncepcji powszechnego wychowania muzycznego, powstałej na przełomie lat 70. i 80. XX wieku pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Przychodzińskiej (*Wychowanie muzyczne – idee, treści, kierunki rozwoju*, 1989) – nie ukazała się dotychczas żadna praca stanowiąca podstawę teoretyczną dla kształcenia muzycznego, w tym kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Stan wiedzy w Polsce i za granicą w tym zakresie jest na tyle bogaty, że należałoby dokonać pewnego jej uporządkowania i zebrania w jedno opracowanie. Powstałe w latach 90. ubiegłego stulecia i na początku obecnego prace doktorskie oraz habilitacyjne podejmujące zagadnienie edukacji i rozwoju muzycznego dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a także publikacje naukowe powstałe w różnych środowiskach akademickich w Polsce z zakresu

Jeśli chodzi o modele (strategie) uczenia się – nauczania muzyki, to należy je czerpać z dydaktyki ogólnej, jednak trzeba dobierać adekwatnie do poziomu rozwojowego dzieci i rodzaju (formy) realizowanej aktywności muzycznej. Tak więc, warto sięgać do strategii (modeli) podanych np. przez Bruce'a Joyce'a, Emily Calhoun i Davida Hopkinsa (1999), jak:

- procesualno-poznawczy typ modeli (m.in. myślenia indukcyjnego, przyswajania pojęć, mnemoniki, synektyki);
- modele społeczne – tworzenie wspólnoty uczących się (m.in. odgrywania ról, pozytywnej współzależności);
- modele rozwoju osobowości (m.in. nauczania niedyrektywnego, treningu wrażliwości);
- modele behawioralne i cybernetyczne (m.in. symulacji, nauczania bezpośredniego).

Nowoczesne kształcenie muzyczne już na wczesnym etapie winno uwzględnić także nowoczesne środki kształcenia i odpowiednie wyposażenie klasy szkolnej zarówno w środki, instrumenty muzyczne oraz przedmioty służące do wydobywania i eksplorowania dźwięków. Małe dzieci cechuje ogromna ruchliwość i ciekawość świata, więc zadaniem nauczyciela jest taka organizacja przestrzeni (np. centrum inteligencji muzycznej), aby dzieci miały możliwość rozwijania zainteresowań i zdolności muzycznych.

W tym miejscu warto wspomnieć o roli, jaką w edukacji dzieci odgrywają środki masowego przekazu, w tym komputer i Internet. Nowoczesne komputerowe programy muzyczne, czy odtwarzacze MP3 mogą być czynnikiem motywującym do tworzenia i zapisywania muzyki, nawet przez niezbyt muzycznie wyrobionych uczniów, ale jednocześnie mogą ograniczać uczniów w ich rozwoju muzycznym. Aby jednak media służyły dobrze edukacji muzycznej, niezbędna jest, zarówno wśród nauczycieli jak i uczniów, znajomość języka mediów, tzw. alfabetyzacja medialna. Jednym ze sposobów wykorzystania mediów w praktyce szkolnej może być opracowywanie przez uczniów zespołowych projektów medialnych. Taka praca pomoże im zrozumieć mechanizmy konstruowania rzeczywistości medialnej oraz nauczy ich selekcji i organizowania informacji do tworzenia własnego przekazu medialnego. Ma to duże znaczenie edukacyjne, gdyż zaangażowanie w przygotowywanie projektu wymaga od uczniów umiejętności uporządkowanego i krytycznego myślenia, podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów odnośnie sposobów przekazu własnych informacji. Ważne jest tu wyrabianie umiejętności muzycznych poprzez stwarzanie okazji do wzajemnego komunikowania upodobań czy gustów muzycznych z użyciem własnego głosu, a nie tylko poprzez używanie różnego rodzaju odtwarzaczy.

## Zakończenie

Prezentowane wyżej zagadnienia obejmują z konieczności ogólny rys tego, co powinny zawierać nowoczesne podstawy wczesnej edukacji muzycznej. Przedstawiłam tu raczej kierunki poszukiwań własnych, niż propozycje zwartej koncepcji teoretycznych podstaw edukacji muzycznej dla wczesnego etapu kształcenia. Choć w prezentacji różnych podejść do filozofii edukacji muzycznej nie opowiadałam się wyraźnie za którymś z nich, to skłaniałabym się w stronę podejścia pragmatycznego, które stanowiłoby swoiste połączenie filozofii tzw. estetycznej z praktyczną (praktyczną), gdzie przeżywanie muzyki byłoby traktowane na równi z praktykowaniem. Z podejść rozwojowych ważne wydają się te, które kładą nacisk na dynamikę i interakcyjny charakter powstawania zmian w rozwoju muzycznym dziecka, co z kolei wiąże się z przyjęciem interakcyjnego modelu edukacji muzycznej.

Przedstawione tu, szczególnie w części dotyczącej teorii kształcenia muzycznego, hasłowe zagadnienia należałoby rozwinąć i zaprezentować w taki sposób, aby zarówno kształcący przyszłych nauczycieli muzyki, jak i nauczycieli wczesnej edukacji (przedszkolnej i wczesnoszkolnej), a także nauczyciele-praktycy dostrzegli potrzebę zastosowania najnowszych teorii w nowoczesnej praktyce pedagogicznej.

## BIBLIOGRAFIA

- Brzezińska A. (2000), *Spółeczna psychologia rozwoju*, Warszawa.
- Elliot D.J. (1995), *Music Matters. A new Philosophy of Music Education*, New York-Oxford.
- Gardner H. (1999), *Intelligences reframed. Multiple intelligences for the 21st century*, New York.
- Joyce B., Calhoun E., Hopkins D. (1999), *Przykłady modeli uczenia się i nauczania*, Warszawa.
- Kamińska B. (1997), *Kompetencje wokalne dzieci i młodzieży – ich poziom, rozwój i uwarunkowania*, Warszawa.
- Klus-Stańska D. (2000), *Konstruowanie wiedzy w szkole*, Olsztyn.
- Kolhberg L., Mayer R. (1993), *Rozwój jako cel wychowania*, (w:) Z. Kwieciński, L. Witkowski (red.), *Spory o edukację. Dylematy i kontrowersje we współczesnych pedagogiach*, Warszawa.
- Kołodziejki M. (2008), *Koncepcja Edwina E. Gordona w powszechnej edukacji muzycznej*, Płock.
- Murphy Ch. (1999), *How far do test of musical ability shed light on the nature of musical intelligence?* „British Journal of Music Education”, 16, 1.
- Panaotidi E. (2002), *What is philosophy of music education and do we really need it?*, „Studies in Philosophy and Education”, 21, Kluwer Academic Publishers.
- Plummeridge Ch. (1995), *Music Education in Theory & Practice*. London-New York-Philadelphia.

- Podstawa programowa nauczania muzyki według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona (2007), Bydgoszcz.
- Przychodzińska M. (1989), *Wychowanie muzyczne – idee, treści, kierunki rozwoju*, Warszawa.
- Przychodzińska-Kaciczak M. (1969), *Muzyka i wychowanie*, Warszawa.
- Rideout R.R. (2002), *Psychology and music education since 1950*. „Music Educators Journal”, nr 89.
- Schaffer H.R. (1994), *Spoleczny kontekst rozwoju psychobiologicznego*, przekł. A. Brzezińska, K. Warchoł, (w:) A. Brzezińska, G. Lutomski (red.), *Dziecko w świecie ludzi i przedmiotów*, Poznań.
- Shusterman R. (1992), *Pragmatist aesthetics. Living beauty, rethinking art*. Cambridge.
- Shuter-Dyson R., Gabriel C. (1986), *Psychologia uzdolnienia muzycznego*, przekł. E. Głowacka i K. Miklaszewski, Warszawa.
- Sloboda J.A. (2002), *Umysł muzyczny. Poznawcza psychologia muzyki*, przekł. A. Białkowski, E. Klimas-Kuchtowa i A. Urban, Warszawa.
- Suświłło M. (2001), *Psychopedagogiczne uwarunkowania wczesnej edukacji muzycznej*, Olsztyn.
- Swanwick K. (1995), *Music, Mind and Education*. London-New York
- Szuman S. (1969), *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Warszawa.
- Wojnar I. (1995), *Teoria wychowania estetycznego*, Warszawa.

IWONA CHRZANOWSKA

Wyższa Szkoła Pedagogiczna  
w Łodzi

## JAK PRZYGOTOWUJEMY DO PRACY, CZYLI KSZTAŁCENIE ZAWODOWE NA POZIOMIE ŚREDNIM W POLSCE

ABSTRACT. Chrzanowska Iwona, *Jak przygotowujemy do pracy, czyli kształcenie zawodowe na poziomie średnim w Polsce* [How we prepare people for work, or vocational education at the secondary school level]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 125-134. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The main aim of education is to teach students how to be independent in adulthood. The world is changing, nowadays new professions and social requirements put new and more difficult demands. 21st century's employees must be prepared for the long life education; they also must constantly change their developmental objectives. Contemporary life demands the best professional qualifications. Does professional education in Poland prepare young people for their adult life, and how it prepares them? Is our model of education adjusted to individual and social needs? And finally, there is also a very important problem with professional education of students with disabilities. It is crucial, because in most of the cases they finish their education exactly on this level.

Wzajemne uwarunkowania rynku pracy i edukacji pozostają poza wszelką wątpliwością. Współcześnie trudno wyobrazić sobie, by można prognozować czy planować postęp gospodarczy kraju przy nieuwzględnianiu perspektywy edukacyjnej. Kształcenie zorientowane na teraźniejszość nie jest gwarantem rozwoju i postępu w żadnej dziedzinie, tylko wizja przyszłości oraz przewidywanie tendencji społecznych, politycznych i ekonomicznych może przynieść oczekiwane efekty. Nastawienie na taką właśnie perspektywę postrzegania roli i kierunków zmian w edukacji szczególnie wyraźnie zaznaczyło się w ostatniej dekadzie XX wieku. Wówczas to OECD postanowiło wspierać rządy zrzeszonych państw w próbach wypracowania polityki wydajności gospodarki poprzez edukację.

moda, marzeniami, często złą oceną własnych możliwości, brakiem znajomości wymagań rynku pracy. Jeśli mamy zmienić niekorzystne wskaźniki strat edukacyjnych na poziomie średnich szkół zawodowych, musimy na podstawie wyników badań projektować zmiany.

### BIBLIOGRAFIA

- Białecki I., Haman J. (2003), *Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD/PISA. Wyniki polskie – raport z badań*, [www.ifispan.waw.pl/pisa/raport.html](http://www.ifispan.waw.pl/pisa/raport.html).
- Edukacja w Europie: różne systemy wspólne cele do 2010 roku (2002)*, Biuro Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich, Warszawa, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, [http://www.gazeta.edu.pl/O\\_reformie\\_ksztalcenia\\_zawodowego-95\\_577-0.html](http://www.gazeta.edu.pl/O_reformie_ksztalcenia_zawodowego-95_577-0.html)
- Nowakowska-Siuta R. (2006), *Kształcenie zawodowe w krajach UE*, Warszawa.
- Oświata i wychowanie w roku 2006/2007 i 2007/2008*, GUS, [www.stat.gov.pl](http://www.stat.gov.pl)
- Sprawozdanie z przebiegu i wyników egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (2006)*, Warszawa.
- Strategia Lizbońska (2000), *Rada Europejska, posiedzenie w Lizbonie 23-24 marca 2000 – Konkluzje okresu prezydencji*: <http://ue.eu.int/fr/info/eurocuoncil/index.htm>; *Komunikat Komisji Europejskiej przedstawiony podczas wiosennego posiedzenia RE w Barcelonie*, „Strategia lizbońska – wprowadzanie zmian”, COM 14, wersja ostateczna, 15 stycznia 2002 r., [www.staff.edu.pl/przedmiotowe/informatyka/aga/spis\\_tresci.doc](http://www.staff.edu.pl/przedmiotowe/informatyka/aga/spis_tresci.doc).

DOROTA PODGÓRSKA-JACHNIK

Wyższa Szkoła Pedagogiczna  
w Łodzi

### OTWARCIE NA INTEGRACJĘ W SYSTEMIE EDUKACJI – CO POWINIEN WIEDZIEĆ KAŻDY PEDAGOG O PSYCHOLOGICZNYCH ASPEKTACH USZKODZENIA SŁUCHU?

ABSTRACT. Podgórska-Jachnik Dorota, *Otwarcie na integrację w systemie edukacji - co powinien wiedzieć każdy pedagog o psychologicznych aspektach uszkodzenia słuchu?* [Opening onto integration in the system of education – What should every educator know about psychological aspects of hearing impairment]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 135-154. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The article is a synthetic interpretation of the psychological aspects of deafness, important from the point of view of educational abilities of people with impaired hearing and the necessity of adaptation of the teaching process to their needs. Due to the scope of the problem of deafness and the systemic idea of integration and normalisation of life of disabled persons now assumed, it is addressed to all the educationalists and educators and teachers active within the educational system. Those to whom this is particularly addressed are teachers of public access and special needs schools for whom it should be a challenge and obligation to open onto and admit pupils with hearing impairment. In this text the author presented the basic concepts in the field of surpedagogy, but first of all the psychological-educational effects of damage of the sense of hearing on this population, made even deeper by the internal stratification within the environment of those with hearing impairment or loss, conditioned by the distinct process of its emancipation. This study also takes into consideration the most recent trends, dilemmas and controversies including such phenomena as denying the existence of a separate “psychology of the deaf”, attempt at autonomy and marking of the cultural difference and formation of the social identity of the community of users of the natural sign language (PJM – Polski Język Migowy – Polish Sign Language) of the so called culturally deaf people.

### Wprowadzenie

Uszkodzenie słuchu jest we współczesnym świecie powszechnie występującym zjawiskiem i – mimo rozwoju medycyny i techniki – ciągle

go głuchego dziecka w rodzinie głuchych. Funkcjonowanie społeczne jest przecież zawsze pochodną doświadczeń socjalizacyjnych, wśród których jest także doświadczanie akceptacji lub braku akceptacji otoczenia oraz uznania, zrozumienia i zaspokojenia naszych różnych potrzeb.

Na zakończenie chciałabym się podzielić osobistą refleksją, iż problematyka głuchoty – w całej złożoności tego zjawiska – może być pasjonującym obszarem wiedzy, a wspieranie rozwoju niesłyszących dzieci i młodzieży pasjonująca, choć trudną i pełną wyzwań, przygodą. Stopień trudności zniechęca wielu pedagogów: uciekają oni od problemu, obciążają za niepowodzenie dydaktyczne głuche dziecko, wszystko zrzucając na głuchotę. Ten rodzaj mechanizmu obronnego wobec zadania postrzeganego jako ponad nasze siły nie omija również specjalistów od głuchoty. Wspomniany już poprzednio H. Lane identyfikuje nawet w środowisku specjalistów specyficzną postawę, którą określa mianem audyzmu (Lane, 1993, 1996). Audyzm, zdaniem Lane'a, polega na podtrzymywaniu negatywnego obrazu głuchoty, wyrażaniu opinii deprecjonujących głuchych, jednostronnie pokazujących wyłącznie negatywne skutki rozwojowe i przypisywanie ich każdej osobie z uszkodzonym słuchem jako nieodłącznego atrybutu głuchoty. Zawiera w sobie również paternalistyczne przekonanie o wyższości słyszących nad głuchymi, uzurpowanie prawa do jednostronnych decyzji i wyborów w ich sprawach, w przekonaniu, że słyszący zawsze wie, co jest lepsze dla głuchego. Określenie *audysta* wartościowane jest negatywnie, tak przez osoby głuche, jak i refleksyjnych surdopedagogów, dlatego w pracy z niesłyszącym podopiecznym warto również przyjrzeć się sobie samemu i temu, w jakim kierunku rozwija się moja postawa wobec niego: czy nie zrażam się zbyt łatwo napotykanymi trudnościami? Czy nie wchodzę w rolę audysty? Czy nie szukam w mitach dotyczących głuchoty usprawiedliwienia dla własnej bezradności? Czy dla własnej wygody nie przyjmuję z góry wszystkich negatywnych założeń o ograniczonych możliwościach osób głuchych? Czy w zawodowej rutynie i schematycznym postrzeganiu niesłyszącego wychowanka nie gubię świeżości odkrywcy, empatycznej troski, otwarcia na indywidualność i niepowtarzalność, dodatkowo wzmocnioną niepełnosprawnością? Taka refleksja wyznacza zadania podnoszenia swoich kompetencji do pracy z dzieckiem głuchym, odpowiedzialność – każe podjąć ten trud. To nie jest prosta droga, ale warto wzmocnić się na niej mottem, które przyświeca pedagogom specjalnym, motywując ich do pracy: dziecko niepełnosprawne jest skrzywdzone przez los – nie może być skrzywdzone po raz drugi niekompetencją swoich nauczycieli.

## BIBLIOGRAFIA

- Affolter F. (1997), *Spostrzeganie, język, rzeczywistość*. Warszawa.
- Buryn U., Hulboj T., Kowalska M., Podziemska T. (2001), *Mój uczeń nie słyszy. Poradnik dla nauczycieli szkół ogólnodostępnych*, Warszawa.
- Cieszyńska J. (1995), *Rozumienie i życie słownych określeń czasu przez dzieci niesłyszące*, Warszawa.
- Eckert U. (1997), *Pedagogika niesłyszących i niedosłyszących – surdopedagogika*, (w:) W. Dykik (red.), *Pedagogika specjalna*, Poznań.
- Gałkowski T. (1998), *Przestrzenne i ruchowe komponenty w komunikacji z dziećmi głuchymi*, Warszawa.
- Gałkowski T., Stawowy-Wojnarowska I. (1990), *Wychowanie dzieci głuchych w wieku przedszkolnym*, Warszawa.
- Kaiser-Grodecka I. (1987), *Wybrane zagadnienia z surdopsychologii*, (w:) A. Wszyńska (red.), *Psychologia defektologiczna*, Warszawa.
- Kaiser-Grodecka I. (1988), *Rozwój inteligencji głuchych w świetle badań psychologicznych*, (w:) T. Gałkowski, I. Kaiser-Grodecka, J. Smoleńska (red.), *Psychologia dziecka głuchego*, Warszawa.
- Knobloch-Gala A. (1997), *Patologia rozwoju procesów poznawczych u dzieci a ich rozwój językowy*, (w:) H. Mierzejewska, M. Przybysz-Piwkowska (red.), *Rozwój poznawczy i rozwój językowy dzieci z trudnościami w komunikacji werbalnej. Diagnostowanie i postępowanie usprawniające*, CIP – Biblioteka Narodowa, Wyd. Polonistyki UW, Tow. Kultury Języka, Warszawa.
- Krakowiak K. (2006), *Pedagogiczna typologia uszkodzeń słuchu*, (w:) K. Krakowiak, A. Dziurda-Multan (red.), *„Nie głos, ale słowo...” przekraczanie barier w wychowaniu osób z uszkodzeniami słuchu*, Lublin.
- Lane H. (1993), *Czy istnieje „psychologia głuchych”?*, *Audiofonologia*, V
- Lane H. (1996), *Maska dobroczynności. Deprecjacja społeczności głuchych*, Warszawa.
- Maas V.F. (1998), *Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do teorii integracji sensorycznej*, Warszawa.
- Maas V.F. (2007), *Integracja sensoryczna a neuronauka – od narodzin do starości*. Warszawa,
- On jest doskonały* (2002), „Gazeta Wyborcza”, 14.05
- Panasiuk M. (1990), *Rozwój myślenia dzieci głuchych. Rozumowanie przez analogię a oddziaływanie wychowawcze*, Warszawa.
- Perier O. (1992), *Dziecko z uszkodzonym narządem słuchu*, WSiP.
- Podgórska-Jachnik D. (2005), *Przekaz pantomimiczny w komunikacji z dzieckiem niesłyszącym*, Łódź.
- Podgórska-Jachnik D. (2008), *Historia wychowania i edukacji głuchych z perspektywy surdopedagogiki początku XX wieku*, (w:) J. Bleszyński, D. Baczała, J. Binnebesel (red.), *Historyczne dyskursy nad pedagogiką specjalną – w ujęciu pedagogicznym*, Łódź.
- Podgórska-Jachnik D. (2009), *Integracja tożsamościowa doświadczeń płynących z własnej inności a przekraczanie progu dorosłości przez osoby z niepełnosprawnością*, (w:) I. Chrzanowska, B. Jachimczak, D. Podgórska-Jachnik (red.), *Miejsce Innego we współczesnych naukach o wychowaniu*. T. III, *Trudy dorastania – trudy dorosłości*.
- Prillwitz S. (1996), *Język, komunikacja i zdolności poznawcze niesłyszących*, Warszawa.

- Schlesinger H., Meadow K.P. (1972), *Sound and Sign. Childhood Deafness and Mental Health*, Berkeley.
- Stachyra J. (2001), *Zdolności poznawcze i możliwości umysłowe uczniów z uszkodzonym słuchem*, Lublin.
- Szczepankowski B. (1998), *Wyrównywanie szans niesłyszących. Optymalizacja komunikacji językowej*, Siedlce.
- Szczepankowski B. (1999), *Niesłyszący – głusi – głuchoniemi. Wyrównywanie szans*, Warszawa.
- Szczepankowski B. (2009), *Wspomaganie rozwoju dziecka niesłyszącego. Audiofonologia pedagogiczna*, Warszawa.
- Zborucka A. (1983), *Ćwiczenia z surdopsychologii*, Kraków.

### NETOGRAFIA

- Biesiada J., Zagrabia O. (2008), „*Losy absolwentów*” W świetle badań ankietowych byłych wychowanków SOS-W dla Dzieci Słabosłyszących Nr 15 im. Ottona Lipkowskiego w Warszawie, ul. Zakroczyńska 6,  
www.osw15warszawa.edupage.org/files/losy.doc; pobrano: 20.05.2009.
- Kobosko J. (2007), *Co to znaczy być osobą głuchą? Studia nad tożsamością osobową młodzieży głuchej ze słyszących rodzin*, (w:) E. Woźnicka (red.), *Tożsamość społeczno-kulturowa Głuchych*, Łódź.  
http://www.pzg.lodz.pl/index.php?option=com\_content&task=view&id=60&Itemid=30; pobrano: 10.05.2009.
- Podgórska-Jachnik D. (2007), *Głusi wśród słyszących – głusi wśród Głuchych. Problem integracji społecznej osób z uszkodzonym słuchem w aspekcie tożsamościowym*, (w:) E. Woźnicka (red.), *Tożsamość społeczno-kulturowa Głuchych*. Łódź, PZG.  
http://www.pzg.lodz.pl/index.php?option=com\_content&task=view&id=60&Itemid=30; pobrano: 22.05.2009.
- Tomaszewski P. (2009), *Polski Język Migowy a Kultura Głuchych – program kursu fakultatywnego nr 208/09 dla studentów psychologii Uniwersytetu Warszawskiego; Katalog Interaktywny Kursów 2009/2010*,  
http://hal.psych.uw.edu.pl/nowykatalog2009 pobrano 29.10.2009.
- Włodarski A., *Głuche dziecko na żądanie*,  
http://www.głusi.pl/publikacje/publikacje\_10.html; pobrano: 24.05.2009.

KRZYSZTOF RATAJCZAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza  
w Poznaniu

### PAMIĘĆ DYNASTYCZNA I ROLA KSIĄŻEK W WYCHOWANIU PIASTÓW (X-XIV WIEK)

ABSTRACT. Ratajczak Krzysztof, *Pamięć dynastyczna i rola ksiąg w wychowaniu Piastów (X-XIV wiek)* [The dynastic memory and the role of books in the education of the Piasts from the 10th to the 14th centuries]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 155-172. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

The role of books, especially those which were used as an exemplum and oral history about the past of the dynasty is difficult to overestimate in the education of Polish princes and princesses. Christianity and Latin culture exerted a strong influence on the Polish court from the second half of the tenth century. This social environment was the first group of secular people in Poland who were to benefit from the church educational system. In this article one of the questions to answer shall be to attempt to tell how they were educated. The second is how the teachers used books and what role was played by the traditional ways of preparing royal youths to meet their future obligations. The dynasty was a consumer of high court culture connected with owning books, imported from Germany, Bohemia, Hungary but also from the orthodox East and produced in intellectual centres in Poland such as Gniezno, Poznań and Kraków. Some of them were financed and inspired by the Piasts as a way to amplify their historical rights and to underline their role in various aspects of national history. The books were used as a basis of knowledge and pattern of examples of what a good king should do. The author also tries to trace connections between dynastic memory about events from both political and familiar history and the way in which the pieces of information and examples were used by educators in the process of forming future princes and kings. Another problem mentioned in the article is how the dynastic memory was used in education, and how facts that previously existed only in the oral tradition were collected and when and why this started to be a written history.

Zagadnienie roli pamięci zbiorowej oraz historii spisanej w edukacji poruszane było dość często<sup>1</sup>, zajmowano się również kwestią transmisji

<sup>1</sup> Zob. M.T. Clanchy, *From Memory to Written Record. England 1066–1307*, London 1979; J. Vansina, *Oral Tradition*, Harmondsworth 1973; E. van Houts, *Memory and Gender in Medieval Europe, 900–1200*, London 1999; K. Jażdżewski, *O trwałości i wiarygodności ustnej pamięci historycznej u ludów niepiśmiennych*, (w:) *Munera Archeologica Iosepho Ko-*

## BIBLIOGRAFIA

## I. Źródła

- Anonima Galla, *Kronika czyli dzieje książąt i władców polskich* (1952), wyd. K. Maleczyński, (w:) MPH, s.n., t. II, Kraków.
- Codex Diplomaticus Poloniae Minoris* (1876), (red.) F. Piekosiński, (w:) *Monumenta Medii Aevi Historica*, t. III, Kraków.
- Codex diplomaticus Silesiae* (1870), t. IX, Breslau.
- Cronica Petri comitis Poloniae wraz z tzw. Carmen Mauri* (1951), wyd. M. Plezia, (w:) MPH, s.n., t. III, Kraków.
- Cronica principum Poloniae* (1960–1961), (w:) MPH, t. III, Warszawa, s. 423–578.
- Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag* (1923), (red.) H. Bretholz, (w:) *Monumenta Germaniae Historica, Scriptores*, series II, Berlin.
- Gall Anonim (1996), *Kronika polska*, przekł. R. Grodecki, wstęp i oprac. M. Plezia, Warszawa.
- Kodeks Matyldy. Księga obrzędów z kartami dedykacyjnymi* (2000), oprac. B. Kürbis, (w:) *Monumenta Sacra Polonorum*, t. I, Kraków.
- Kosmas (1968), *Kronika Czechów*, Warszawa.
- Kronika polska*, oprac. L. Ćwikliński, (w:) MPH, t. III, s. 578–656.
- Kroniki wielkopolska* (1970), (red.) B. Kürbis, (w:) MPH, s.n., t. VIII, Warszawa.
- Księga Henrykowska* (1949), tłum. R. Grodecki, Poznań-Wrocław.
- Latopis Nestora* (1878), (w:) MPH, t. I, Lwów.
- Mistrz Wincenty Kadłubek (2003), *Kronika polska*, przeł. i oprac. B. Kürbis, Wrocław.
- Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem (1994), *Kronika polska*, wyd. M. Plezia, (w:) MPH, s.n., t. XI, Kraków.
- Rocznik kapituły poznańskiej*, (w:) MPH, t. V.
- Roczniki hildesheimskie* (1882), (w:) MPH, t. II, Lwów.
- Vita Annae ducissae Silesiae*, (red.) A. Semkowicz, (w:) MPH, t. IV, s. 656–661.
- Vita et Miracula Sanctae Kyngae ducissae Cracoviensis* (1884), (red.) W. Kętrzyński, (w:) MPH, t. IV, Lwów.
- Vita Sanctae Hedwigis*, (red.) A. Semkowicz, (w:) MPH, t. IV.
- Żywot Mojżesza Węgrzyna* (1884), (w:) MPH, t. IV, Lwów.

## II. Opracowania

- Barański M.K. (2005), *Dynastia Piastów w Polsce*, Warszawa.
- Błogosławiona Kinga. Życiorys, zbiór modlitw* (1989), Warszawa.
- Borkowska U. OSU (1999), *Królewskie modlitewniki. Studium z kultury religijnej epoki Jagiellonów (XV i początek XVI wieku)*, Lublin.
- Borkowska U. (1985), *Chrześcijańskie modlitewniki w średniowieczu*, „Kwartalnik Historyczny” 92, z. 3, s. 645–672.
- Budkowa Z. (1958), *Początki polskiego rocznikarstwa*, „Studia Źródłoznawcze” 2.
- Cetwiński M. (2001), „Anna Beatissima”. *Wokół średniowiecznej biografii dobrodziejki benedyktynów krzeszowskich*, (w:) tegoż, *Śląski tygiel. Studia z dziejów polskiego średniowiecza*, Częstochowa.
- Cetwiński M. (2001), *Krewni czy rówieśnicy? Rozważania o mechanizmach życia publicznego na Śląsku w XIII-XIV wieku*, (w:) tegoż, *Śląski tygiel. Studia z dziejów polskiego średniowiecza*, Częstochowa.

- Cetwiński M. (2001), *Żywoty świętych jako źródła do genealogii rycerstwa śląskiego w XIII wieku*, (w:) tegoż, *Śląski tygiel. Studia z dziejów polskiego średniowiecza*, Częstochowa.
- Clanchy M.T. (1979), *From Memory to Written Record. England 1066–1307*, London.
- Czachorowska I. (1966), *Książka w rękach klarysek śląskich*, „Sobótka” 21.
- Dąbrowski J. (1964), *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław.
- Dawna książka i kultura* (1975), S. Grzeszczuk, A. Kawecka-Gryczowa (red.), Wrocław.
- Długosz J. (1995), *Modlitewnik trzebnicki „Cursus Sanctae Mariae” z pierwszej połowy XIII wieku*, (w:) *Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska. Wrocław-Trzebnica 21–23 września 1993 roku*, Wrocław, s. 118–124.
- Dobrowolski K. (1924), *Z dziejów książki w Polsce średniowiecznej*, Kraków.
- Dowiat J. (1972), *Kształcenie umysłowe synów książęcych i możnowładczych w Polsce i niektórych krajach sąsiednich w X-XII w.*, (w:) *Polska w świecie. Szkice z dziejów kultury polskiej*, (red.) J. Dowiat, Warszawa, s. 79–85.
- Dunin-Wąsowicz T. (1972), *Kulty świętych w Polsce w X w.*, (w:) *Polska w świecie. Szkice z dziejów kultury polskiej*, (red.) J. Dowiat, Warszawa.
- Fleckenstein J. (1966), *Die Hofkapelle der deutschen Könige*, Bd. II: *Die Hofkapelle im Rahmem der ottonisch-salischen Reichskirche*, Stuttgart.
- Głombowski K. (1979), *Szwejkowska H., Książka rękopiśmienna i biblioteka w starożytności i średniowieczu*, Warszawa.
- Goldmidt E.Ph. (1928), *The Hours of St. Hedwig, duchess of Silesia*, London.
- Grudmann H. (1978), „Litteratus – illiteratus”, (w:) *Augewählte Aufsätze*, Bd. 3, Stuttgart, s. 1–66.
- Grundmann H. (1926), *Die Frauen und die Literatur im Mittelalter. Ein Beitrag zur Frage nach der Entstehung des Schrifttums in der Volkssprache*, „Archiv für Kulturgeschichte” 26, s. 129–161.
- Halbwachs S. (1969), *Spoleczne ramy pamięci*, Warszawa.
- Heck R. (1977), *Główne linie rozwoju średniowiecznego dziejopisarstwa śląskiego*, „Studia Źródłoznawcze” 22.
- Hornowska M., Zdzitowiecka-Jasińska H. (1947), *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej*, Warszawa.
- Houts E. van (1999), *Memory and Gender in Medieval Europe, 900–1200*, London.
- Jasiński K. (1984), *Genealogia św. Jadwigi. Studium źródłoznawcze*, (w:) *Mente et litteris. O kulturze i społeczeństwie wieków średnich*, Poznań, s. 195–204.
- Jasiński K. (1994), *Rękopis zwany Nekrologiem czesko-śląskim*, (w:) *Polska – Śląsk – Czechy. Studia nad dziejami stosunków kulturalnych i politycznych w średniowieczu*, (red.) R. Gładkiewicz, „Acta Universitatis Wratislaviensis” No 1162, Wrocław, s. 39–71.
- Jasiński K. (1994), *Rycheza, żona króla polskiego Mieszka II*, „Herold. Historia. Genealogia. Heraldyka” 8.
- Jasiński K. (1987), *Wielkopolskie reminiscencje w tzw. Godzinkach św. Jadwigi*, „Zapiski Historyczne” 52, s. 36–45.
- Jasiński T. (2005), *Czy Gall Anonim to Morzachus Littoriensis?*, „Kwartalnik Historyczny” 112, nr 3, s. 69–88.
- Jasiński T. (2008), *O pochodzeniu Galla Anonima*, Kraków.
- Jasiński T. (2000), *Początki polskiej annalistyki*, (w:) *Nihil superfluum esse. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesor Jadwidze Krzyżaniakowej*, (red.)

- J. Strzelczyk, J. Dobosz (red.), przy współpracy Z. Górczaka, P. Pokory, K. Ratajczaka, M. Zwierzykowski, Poznań.
- Jasiński T. (2003), *Rola Rocznika augijskiego w rozwoju annalistyki polskiej i niemieckiej*, „Roczniki Historyczne” 69, s. 71–78.
- Jajdźewski K. (1963), *O trwałości i wiarygodności ustnej pamięci historycznej u ludów niepiśmiennych*, (w:) *Munera Archeologica Iosepho Kostrzewski quinqueagesimum annum optimarum artium studii deditum peragenti ab amicus, collegis, discipulus oblata*, Poznań, s. 9–16.
- Karlowska-Budkowa Z. (1948–1958), *Gertruda*, (w:) *Polski Słownik Biograficzny*, dalej cyt.: *PSB*, t. VII, Kraków, s. 407–408.
- Karlowska-Kamzowa A. (1970), *Fundacje artystyczne księcia Ludwika I brzeskiego*, Opole-Wrocław.
- Kętrzyński S. (1961), *Polska X–XI wieku*, Warszawa.
- Kiełbasa A. SDS (1996), *Święta Jadwiga śląska jako wychowawczyni własnych dzieci i swoich wnuków*, Trzebnica.
- Krzyżaniakowa J. (1975), *Rola kulturalna Piastów w Wielkopolsce*, (w:) *Piastowie w dziejach Polski. Zbiór artykułów z okazji trzechsetnej rocznicy wygaśnięcia dynastii Piastów*, R. Heck (red.), Wrocław.
- Kultura Polski średniowiecznej XIV–XV w.* (1997), B. Geremek (red.), Warszawa.
- Kürbis B. (1994), *Dwie wizje władzy w polskim średniowieczu*, (w:) *tejez, Na progach historii. Prace wybrane*, Poznań.
- Kürbis B. (1959), *Dziejopisarstwo wielkopolskie XIII i XIV wieku*, Warszawa.
- Kürbis B. (1972), *Pisarze i czytelnicy w Polsce XII i XIII w.*, (w:) *Polska dzielnicowa i zjednoczona*, A. Gieysztor (red.), Warszawa, s. 159–203.
- Kürbis B. (1952), *Studia nad Kroniką wielkopolską*, Poznań.
- Kürbisówna B. (1962), *Więź najstarszego dziejopisarstwa polskiego z państwem*, (w:) *Początki państwa polskiego. Księga Tysiąclecia*, t. 2: *Spółeczeństwo i kultura*, K. Tymieniecki (red.), Poznań.
- Labuda G. (2001), *Jeden czy dwa roczniki niemieckie u podstaw polskiego rocznikarstwa?*, „Studia Źródłoznawcze” 39, s. 7–27.
- Labuda G. (1977), *Kroniki genealogiczne jako źródła do dziejów rozbicia i zjednoczenia monarchii w Polsce średniowiecznej*, „Studia Źródłoznawcze” 22.
- Labuda G. (1994), *Mieszko Drugi. Król Polski w czasach przelomu 1025–1034*, Poznań.
- Labuda G. (2006), *Zamiana Galla-Anonima, autora pierwszej kroniki dziejów Polski, na Anonima Wenecjanina*, „Studia Źródłoznawcze” 44, s. 117–125.
- Labuda G. (1960), *Źródła, sagi i legendy do najdawniejszych dziejów Słowian*, Warszawa.
- Lalik T. (1968), *Spółeczeństwo i państwo w drugiej połowie XI i pierwszej połowie XII wieku*, (w:) *Polska pierwszych Piastów. Państwo, społeczeństwo, kultura*, T. Mantuffel (red.), Warszawa.
- Maleczyńska K. (1982), *Zainteresowania czytelnicze mieszczan dolnośląskich okresu Renesansu*, Wrocław.
- Manikowska H. (1978), *Legenda św. Jadwigi – obieg i transformacja*, (w:) *Kultura elitarna a kultura masowa w Polsce późnego średniowiecza*, (red.) B. Geremek, Wrocław, s. 155–170.
- Michalski M. (2000), *Jadwiga śląska: między ideałami władczyni i świętej. Kilka uwag o wzorcach hagiograficznych*, (w:) *Duchowość i religijność kobiet dawniej i dziś*, E. Pakszys, L. Sikorska (red.), Poznań, s. 63–72.

- Mrozewicz W. (2003), *Śląska Kronika polska. Wstęp do studium źródłoznawczego*, cz. I, (w:) *Studia z historii średniowiecza*, M. Goliński (red.), „Acta Universitatis Wratislaviensis” No 2512, Historia CLXIII, Wrocław, s. 105–128.
- Nehring W. (1883), *Powieść kronikarza polskiego o Walterze i Helgundzie*, „Ateneum” 3, s. 349–377.
- Orme N. (1984), *From Childhood to Chivalry: the Education of the English Knights and Aristocracy, 1066–1530*, London-New York.
- Pawłowski M. (1980), *Czeskie noty obituarne w Nekrologu trzebnickim*, „Studia Źródłoznawcze” 25.
- Plezia M. (1954), *Dookoła tekstu i daty powstania poematu o Piotrze Właście*, „Pamiętnik Literacki” 44, s. 452–472.
- Plezia M. (1947), *Kronika Galla na tle historiografii XII w.*, Kraków.
- Potkowski E. (1998), *Kobiety a ksiązka w średniowieczu – wybrane problemy*, „Kwartalnik Historyczny” 105, z. 3, s. 3–18.
- Potkowski E. (1984), *Ksiązka rękopiśmienna w kulturze Polski*, Warszawa.
- Potkowski E. (1978), *Pismo i społeczeństwo w Polsce późnego średniowiecza (XIV–XV wiek)*, „Przegląd Humanistyczny” 22, nr 12, s. 35–52.
- Potkowski E. (1994), *Problemy kultury piśmiennej łacińskiego średniowiecza*, „Przegląd Humanistyczny” 38, nr 3.
- Ratajczak K. (2005), *Edukacja kobiet w kręgu dynastii piastowskiej w średniowieczu*, Poznań.
- Ratajczak K. (2006), *Świeckie akcenty w dworskiej edukacji córek polskich królów i ksiąg z ród Piastów*, (w:) *Cognitioni gestorum. Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, D.A. Sikorski, A.M. Wyrwa (red.), Poznań–Warszawa, s. 345–358.
- Ratajczak K. (2007), *Wychowawcy ksiąg z ród Piastów w świetle wybranych źródeł narracyjnych z XII–XIII wieku*, (w:) *Ad novum fructum. z okazji jubileuszu poznańskich historyków wychowania*, W. Jamrożek, K. Ratajczak, D. Żołędź-Strzelczyk (red.), Poznań, s. 35–43.
- Rehowski M. (1994), *Sprzęty przedstawione w miniaturach Kodeksu z Brzegu (z roku 1353)*, „Sobótka” 12, nr 2.
- Samsonowicz H. (1992), *„Historia opowiadana” w polskim średniowieczu*, „Przegląd Historyczny” 83, z. 3.
- Schreiner P. (1996), *Królowa Rycheza. Polska i Nadrenia. Stosunki między Polakami a Niemcami w XI wieku*, Poznań–Pulheim k. Kolonii.
- Semkowicz W. (1930), *Kalendarz trzebnicki*, „Sprawozdania PAU Wydz. Hist.-Filozof.” 7, s. 7–11.
- Skibiński E. (1998), *Elementy historii oralnej w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka*, (w:) *Kultura piśmienna średniowiecza i czasów nowożytnych. Problemy i konteksty badawcze*, (red.) P. Dymmel, B. Trelińska, Lublin, s. 63–72.
- Solicki S. (1977), *Z problematyki średniowiecznych bibliotek śląskich*, (w:) *Średniowieczna kultura na Śląsku. Zbiór materiałów sesji naukowej Towarzystwa Ziemi Brzeskiej i Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Brzeg 18–19 X 1974*, R. Heck (red.), Wrocław.
- Spiegel G.M. (1997), *The Past as Text. The Theory and Practice of Medieval Historiography*, Baltimore–London.
- Stronczyński J. (1880), *Legenda obrazowa o św. Jadwidze śląskiej*, Kraków.



- Strzelczyk J. (2006), *Dynastia piastowska w tradycji i pamięci zbiorowej Polaków*, (w:) *Przemysłdzi i Piastowie – twórcy i gospodarze średniowiecznych monarchii. Materiały z konferencji naukowej 5–7 maja 2004 roku*, J. Dobosz (red.), Poznań.
- Strzelczyk J. (2001), *Ślady tradycji ustnej w Polsce średniowiecznej*, (w:) *Aere perennius. Profesorowi Gerardowi Labudzie dnia 28 XII 2001 roku w hołdzie*, Poznań.
- Strzelczyk J. (2000), *The two historical Piasts. Opinions and interpretations*, „*Questions Medii Aevi Novae*” 5, s. 99–143.
- Suchoń B. OSU (1980), *Święta Jadwiga, księżna Śląska*, „*Nasza Przeszłość*” 53, s. 5–132.
- Suchoniówna B. (1962–1964), *Jadwiga*, (w:) *Polski Słownik Biograficzny*, t. X, Wrocław.
- Suchoniówna B. (1980), *Św. Jadwiga*, „*Nasza Przeszłość*” 53.
- Szwejkowska H. (1955), *Biblioteka klasztoru Cysterek w Trzebnicy*, Wrocław.
- Szymański J. (1975), *Pismo tacińskie i jego rola w kulturze*, Wrocław.
- Tyc T. (1927), *Zbigniew i Bolesław*, Poznań.
- Tymieniecki K. (1965), *Legendy i spór o tradycję historyczną*, „*Studia Źródłoznawcze*” 10, s. 101–107.
- Vansina J. (1973), *Oral Tradition*, Harmondsworth.
- Webb D.M. (1990), *Woman and Home: The Domestic Setting of Late Medieval Spirituality*, „*Studies in Church History*”, 27.
- Wenta J. (1997), *Koncepcja memoratywno-liturgiczna funkcjonowania zapisek w tablicy paschalnej a sprawa Rocznika Rychezy*, (w:) *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej. Prace ofiarowane Profesorowi Januszowi Bieniakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej*, Toruń.
- Wenta J. (1998), *Od tradycji ustnej do tradycji pisanej na przykładzie Kroniki Piotra z Dusburga*, (w:) *Kultura piśmienna średniowiecza i czasów nowożytnych. Problemy i konteksty badawcze*, P. Dymmel, B. Trelińska (red.), Lublin, s. 73–85.
- Wentzlaff-Eggbert F.W. i E. (1971), *Deutsche Literatur im späten Mittelalter*, Bd. I, Reinbeck bei Hamburg.
- Wielgosz Z. (1980), *Kronika polska – metoda prezentacji dziejów*, (w:) *Dawna historiografia śląska*, Opole, s. 44–60.
- Wiesiołowski J. (1995), *Przemysł-Lancelot, czyli strażnica radości nad Wartą*, (w:) *Nasi Piastowie*, „*Kronika Miasta Poznania*”, nr 2.
- Wilanowska E. (1980), *Kronika polsko-śląska. Zabytek pochodzenia lubiąskiego*, „*Studia Źródłoznawcze*” 25, s. 79–95.
- Witkowski J. (2001), *Szlachetna a wielce żalobna opowieść o Panu Lancelocie z Jeziora. Dekoracja malarska wielkiej sali wieży mieszkalnej w Siedlęcinie*, Wrocław.
- Włodarski B. (1957), *Salomea, królowa halicka*, „*Nasza Przeszłość*” 5.
- Włodarski B. (1972), *Salomea*, (w:) *Hagiografia polska*, t. 2, Poznań.
- Woman and Literature in Britain 1150–1500* (1993), C.M. Meale (red.), Cambridge.
- Women, the Book and the Godly* (1995), vol. 1: *Women and the Book in the Middle Ages*, L.J. Smith, J.H.M. Taylor (red.), Cambridge.
- Zientara B. (1997), *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa.

AGNIESZKA WAŁĘGA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika  
w Toruniu

## OD HISTORII LITERATURY DO HISTORII WYCHOWANIA. MICHAŁ JANIK (1874–1948)

ABSTRACT. Wałęga Agnieszka, *Od historii literatury do historii wychowania. Michał Janik (1874-1948)* [From history of literature to history of education. Michał Janik (1874-1948)]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 173-199. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

Michał Janik (1874-1948), educated as a philologist and pedagogue by passion was a historian. He was very successful in this field and his work on the fate of Poles living in Siberia was highly valued by Polska Akademia Umiejętności (the then Polish Academy of Sciences). He was interested in particular in the history of Polish education and his contribution in this field was favourably received by experts in education studies. Among others, he studied the life and work of Hugo Kołłątaj and also prepared a popular study on the history of Polish system of education. The proof of the importance of Janik's contribution in this field are mentions of his historical and educational writings which can be found in most publications of the historiographic character. What is also worth attention is his teaching activity for many years, his work among educational authorities. Among others, he was a school inspector and he also participated lively in political and social activities.

### Uwagi wstępne

W dotychczasowej literaturze historyczno-oświatowej nie pojawiły się szersze opracowania poświęcone życiu, działalności pedagogicznej i twórczości naukowej Michała Janika<sup>1</sup>. Tymczasem nie brak źródeł do powsta-

<sup>1</sup> Informacje biograficzne i bibliograficzne dotyczące Michała Janika odnaleźć można przede wszystkim w wydawnictwach słownikowych: F. Bielał, *Janik Michał*, (w:) *Polski Słownik Biograficzny*, t. X, Wrocław 1962–1964, s. 514–515; M. Janowski, *Janik Michał*, (w:) *Słownik historyków polskich*, (red.) M. Prosińska-Jackl, Warszawa 1994, s. 197; W. Bobrowska-Nowak, *Janik Michał*, (w:) *Słownik pedagogów polskich*, (red.) W. Bobrowska-

riograficznym<sup>166</sup>. Jak wielu innych reprezentantów tej dyscypliny nie miał w jej zakresie formalnego wykształcenia, należał do grona międzywojennych historyków wychowania posiadających doktorat z zakresu filologii polskiej<sup>167</sup>. Do końca życia pozostał wierny swojej pierwszej pasji—historii literatury (pozostawił bowiem wiele prac z tej dziedziny), jednak poprzez jej związki z historią kultury dokonała się stopniowa ewolucja jego zainteresowań naukowych. Ku historii wychowania skierowała go także niewątpliwie wieloletnia praca pedagogiczna oraz zaangażowanie w projekty reformowania szkolnictwa w odrodzonej Polsce. Nie można także pomijać kwestii kontaktów Janika ze Stanisławem Kotem, który zaliczany jest do grona twórców historii wychowania jako dyscypliny naukowej<sup>168</sup>. Zachowana korespondencja świadczy bowiem o tym, że dyskutowali oni nie tylko o kwestiach politycznych, ale także o pracy naukowej.

### BIBLIOGRAFIA

- Barycz H. (1978), *Historyk gniewny i niepokorny. Rzecz o Wacławie Sobieskim*, Kraków.
- Bielak F. (1962–1964), *Janik Michał*, (w:) *Polski Słownik Biograficzny*, t. X, Wrocław.
- Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1849/1950–1917/1918*, t. 2, E–J (2006), M. Barcik, A. Cieślak, D. Grodowska-Kulińska, U. Perkowska, K. Stopka (red.), Kraków.
- Dybiec J. (1981), *Mecenat naukowy i oświatowy w Galicji 1860–1918*, Wrocław.
- Hahn W. (1950), *Michał Janik*, „Pamiętnik Literacki”, t. XXXIX.
- Jałmużna T. (2000), *Michał Janik—autor popularnego opracowania „Z dziejów szkolnictwa”*, (w:) *Historycy wychowania II Rzeczypospolitej*, (red.) W. Szulakiewicz, Warszawa.
- Janik M. (1923), *Komisja Edukacji Narodowej*, „Nowa Reforma”.
- Janik M. (1923), *Nauka moralna w szkołach Komisji Edukacji Narodowej*, „Nowa Reforma”.
- Janik M. (1939), *O wolność i władztwo ducha*, Kraków.
- Janik M., *Ostatnia przestroga dla Polski*, Dąbrowa Górnicza 1916, odb. z „Gazety Polskiej”.
- Janik M. (1934), *W służbie idei niepodległości. Pamięci Hipolita Śliwińskiego*, Kraków.
- Janik M. (1929), *Wspomnienia cieszyńskie*, Cieszyn.
- Janik M. (1908), *Z dziejów wymowy w wieku XVII i XVIII*, „Pamiętnik Literacki” r. 7.
- Janik M. (1900), *Z wycieczki do Ameryki. Kilka wspomnień*, Cieszyn.
- Mrozowska K. (1989), *Twórcy historii wychowania jako dyscypliny naukowej*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” t. XXXII.

<sup>166</sup> Por. H. Barycz, *op. cit.*; J. Maternicki, *op. cit.*; W. Szulakiewicz, *Historia oświaty i wychowania...*

<sup>167</sup> Ibidem, s. 76. Oprócz Janika należeli do niej Zygmunt Kukulski, Ludwik Janowski, Ludwik Kamykowski, Stanisław Tync oraz Mieczysława Miterzanka.

<sup>168</sup> K. Mrozowska, *op.cit.*, s. 107–123.

Perkowska U. (2007), *Corpus Academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Iagellonicae 1850–1945*, Kraków.

Starnawski J. (1979), *Michał Janik na tle swoich czasów*, Prace Humanistyczne, nr 13.

Wałęga A. (2007), *Początki akademickiej historii wychowania w Polsce. Antoni Karboviak (1856–1919)*, Toruń.

RENATA ŠIKULOVÁ

*Univerzita Jana E. Purkyně  
v Ústí nad Labem*

**EVALUATIVE AND SELF-EVALUATIVE ACTIVITIES OF  
PUPILS IN SCHOOL TEACHING  
– ONE OF THE PRESUMPTIONS FOR FORMATION  
OF PUPIL'S POSITIVE SELF-APPROACH**

*There is no other more important evaluation  
for a human being – no factor,  
which could be more important  
for their mental growth and motivation  
– than evaluation, they give themselves.*

Nathaniel Branden

**ABSTRACT.** Šikulová Renata, *Evaluative And Self-Evaluative Activities Of Pupils In School Teaching – One Of The Presumptions For Formation Of Pupil's Positive Self-Approach* [Działania oceniające i samooceniające uczniów w procesie nauczania szkolnego – jedno z założeń pozytywnego stosunku do siebie]. *Studia Edukacyjne* nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 201-207. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688.

Autorka poświęca swoje rozważania samoocenie w procesie kształcenia. Dla uczniów ocena i – przede wszystkim – samoocena to istotny element kształtujący ich osobowość. Odpowiedzialność kierownicza, by tak rzec, za wdrożenie systemu oceny i skłanianie do wzajemnej oceny i samooceny, spoczywa na nauczycielach. Jak przekonuje nas autorka, mają oni do dyspozycji szereg metod i technik, wśród których znajdują się zarówno kwestionariusze, arkusze oceny, wywiady, jak i konsultacje. Autorka postuluje także, by tworzyć warunki do wzajemnego uzupełniania się nauczycieli i uczniów w procesie oceny. Staje się ona wówczas bardziej zrozumiała – przede wszystkim dla uczniów – i przez to bardziej efektywna.

Self-evaluation as a complex of inward relations is an important part of a general self-approach of a pupil. Self-evaluative competencies are considered as one of the goals in pupil's personality development, and school

their personal goals and evaluation of their own progress. Thereby the teacher leads his/her pupils to accept their own responsibility for process and thus also result of their learning.

It is necessary to perform self-reflection with pupils using questions of the type "WHAT" and "WHY" (those question are more difficult for pupils):

- What I am good at?*  
*What can I still improve?*  
*What I want to focus on and what I want to improve this year?*  
*What I want to learn this year?*  
*What seems to be still difficult for me?*  
*What shall I do to improve my results in ...?*  
*Why do you think you have improved in mathematics?*  
*Why do think the teacher has marked you like this?*  
*Why do you think the test was not good? etc.*

The questions lead the pupil either to evaluation of a current level of his/her certain quality or encourage him/her to set further future goals. At the same time those questions can encourage a pupil to speak openly about his/her experience with learning.

For presentation of pupil's self-evaluation, a teacher can use e.g. an evaluative communication circle, self-evaluative sheets, a self-evaluative book "What am I like" or a written form of self-evaluation in the form of "letter to myself"<sup>1</sup>.

Self-evaluation encourages pupil's self-control, independent learning, it develops a need of thinking of their own work, used strategies of thinking and learning, it supports placement of personal goals, planning and responsibility for themselves and their own behaviour.

<sup>1</sup> **Evaluative communication circle** could be used at the end of teaching day, week, when pupils in the circle evaluate their work and express their feelings accompanying this work and activities at school. A part of such self-evaluation can also be setting of further goals and planning of activities for next day, week, which are consequently compared to pupil's current achievement.

**Self-evaluative sheets** are used for written evaluation of pupils' own work. Pupils answer given questions, related both to understanding of subject matter and emotional evaluation of group and individual activities.

**Self-evaluative books** "What am I like?" enable pupils to make freely records of their achievements or failures. Pupils can make notes of things they have learned, or of things which are still difficult for them, etc. It reflects pupil's personal progress.

**Letter to myself** is an example of final self-evaluation, which can be elaborated more times a year and which reflects a longer period of pupil's work. This type of self-evaluation can be even addressed to a teacher or parents. A part of such a letter can also be a teacher's evaluation of the pupil, which helps the pupil to compare his/her evaluation to other interested person's view.

## LIST OF USED LITERATURE

- Berneová P.H., Savary L.M. (1998), *Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti*, Praha, Portál
- Canfield J., Wells H.C. (1995), *Hry pro zlepšení motivace a sebepojetí*, Praha, Portál
- Kasíková H. (1997), *Kooperativní učení, kooperativní škola*, Praha, Portál.
- Kolář Z., Raudenská V., Frůhaufová V. (2001), *Didaktické znalosti a dovednosti učitelů*, Ústí nad Labem, PF UJEP
- Kolář Z., Sýkora M. (1986), *Úvod do obecné didaktiky*, Praha, SPN
- Kolář Z., Šikulová R. (2005), *Hodnocení žáků*, Praha, Grada
- Pelikán J. (2002), *Pomáhat být. Otevřené otázky teorie provázející výchovy*, Praha, Karolinum
- Slavík J. (1999), *Hodnocení v současné škole*, Praha, Portál
- Slavík J., *Autonomní a heteronomní pojetí školního hodnocení – aktuální problém pedagogické teorie a praxe*. Pedagogika, roč. LIII, 203, č. 1, s. 5–25
- Weeden P., Winter J., Broadfoot P. (2002), *Assessment*, London, Routledge Falmer.

ALEKSANDER NALASKOWSKI  
*Uniwersytet Mikołaja Kopernika  
w Toruniu*

## POP I EDUKACJA

ABSTRACT. Nalaskowski Aleksander, *Pop i edukacja* [The pop and education]. Studia Edukacyjne nr 9, 2009, Poznań 2009, pp. 209-213. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2131-9. ISSN 1233-6688

In this text the author presented considerations on the state of modern popular culture and its realisation with respect to traditional values in a wide socio-cultural context.

Nie ma tu miejsca, ani potrzeby definiowania pojęcia popkultury. Pomijając już tę wątpliwość, czy dałoby się ono w ogóle zdefiniować. Tak naprawdę bowiem wciąż lwia jego część leży po stronie publicystyki i myślenia potocznego, a takie, jak ta konferencja, próby nadania jej znaczenia czy wymiaru pojęcia naukowego są wciąż dość rzadkie. Na własny jednak użytek i prezentowanego tutaj przeze mnie wyводу warto, abym przynajmniej zarysował pewne pojęciowe współrzędne lokujące zawarte tu rozważania w określonej przestrzeni semantycznej.

Po pierwsze, kultura popularna nie jest odłamem czy fragmentem jakiejś ogólnej kultury (narodowej, wyższej, klasowej), lecz jej **alternatywą**. Funkcjonuje i bywa tworzona nie obok, ale niejako zamiast kultury „salonu”. Fakt jej współwystępowania np. z kulturą narodową jest podobny do współwystępowania obok siebie np. różnych nacji. Mogą współistnieć wzajemnie się ignorując.

Kultura popularna powstaje w kręgu zawsze tych samych wytwórców i jest kierowana do określonych konsumentów. I właśnie w **konsumpcji** dostrzegamy jej główną odmienność. Rzadko bywa przypisana określone mu miejscu. Koncerty symfoniczne wymagają swoich salonów, przestrzeni, w których można je przeżywać. Popisy artystów disco polo znajdują przestrzeń wszędzie tam, gdzie znajdują się konsumenci. Stąd nieodmiennym atrybutem kultury popularnej jest jej **masowość**. Wynika ono nie tyle

## II. RECENZJE I NOTY

HELMUT ELLER, *Nauczyciel wychowawca w szkole waldorfskiej. Wprowadzenie w specyfikę pracy*, tłum. Michał Głazewski, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2009

Niemalże każda publikacja z zakresu pedeutologii budzi zainteresowanie wśród nauczycieli, gdyż w gruncie rzeczy stanowi ona swoistego rodzaju zwierciadło ich własnej praktyki. Konfrontując czyjeś analizy, stawiamy sobie pytanie o to, czy i w jakim zakresie dotyczą one także mojej aktywności zawodowej, w jakiej mierze mogą być mi pomocne, a w czym utrwalają moje dotychczasowe przekonania? Niektórzy poszukują w takich rozprawach nowych inspiracji, projektów, ciekawych doświadczeń, które można by wykorzystać we własnej placówce oświatowej. Są też i tacy, którzy poddają niektóre pomysły kolejnym przekształceniom, nadając im zupełnie nowe formy czy metody pracy z dziećmi. Kiedy w grę wchodzi poznanie doświadczeń nauczyciela szkoły alternatywnej, której założenia są odmiennie od powszechnie obowiązującej praktyki, pojawia się często pytanie o to, czy i w jakim zakresie przekonyują nas one do odrębności rozwiązań, w jakiej mierze czynią przekaz wiarygodnym czy zachęcającym do przekroczenia granic zupełnie nowej rzeczywistości edukacyjnej.

Można też spojrzeć na zawartość treści tej książki oczami alternatywnego pedagoga, zaangażowanego od lat w praktykę kształcenia i wychowania w szkole waldorfskiej, by rozwiać pojawiające się także w tym środowisku pedagogicznym wątpliwości natury profesjonalnej, o której Helmut Eller pisze we wstępie:

Jakże to może funkcjonować? Czy nauczyciel nie jest po prostu przeciążony, gdy tak rok w rok musi nauczać coraz to nowych przedmiotów? I jak to wygląda w kontekście stosunków społecznych w klasie? Czy aby nie powstają zbyt silne związki i zależności, które mogą niekorzystnie wpływać na samodzielność ucznia?

Pewnie pytań można by mnożyć, gdyż rola nauczyciela w szkołach waldorfskich jest radykalnie inna od tej, jaką realizują w oświacie powszechnej pozostali pedagodzy.

Z jednej bowiem strony mamy tu do czynienia z prezentacją warsztatu pracy pedagogicznej nauczyciela szkoły wolnej, który, będąc reprezentantem porządku świata, ma w taki sposób organizować dzieciom i młodzieży doświadczenia poznawcze, animować ich przeżycia psychiczne, duchowe, formować cielesność i sprawność fizyczną by mogli ten świat poznawać właśnie dzięki niemu, ale i własnej aktywności, samokształceniu i samowychowaniu. Z drugiej strony pojawiają się oczekiwania normatywne, wynikające z głęboko filozoficznych przesłanek samej pedagogii, która jest konstytutywna dla racji tak właśnie, a nie inaczej organizowanej działalności dydaktyczno-wychowawczej. W jakim stopniu zatem nauczyciel może być kreatywny, niezależny? Dzięki czemu może

w kontakcie z rzeczywistością. Nadmiar czasu wolnego i brak koncepcji jego zagospodarowania może prowadzić według autora do uzależnień, które całkowicie eliminują możliwość dalszego rozwoju. W celu załagodzenia skutków przejścia na emeryturę proponuje się pracownikowi rolę konsultanta (specjalisty z bogatym doświadczeniem) oraz powolne przechodzenie w stan spoczynku, jak również utrzymywanie kontaktu z firmą, aby rozstanie nie było gwałtowne. Podkreśla się rolę zainteresowań, które powinny wypełniać zaistniały czas wolny. Przejście na emeryturę lub nawet zmiana pracy powinna być zaplanowana i przemyślana.

Można z całą pewnością stwierdzić, że pozycja *Dylematy rozwoju zawodowego* zawiera treści przydatne doradcom zawodowym oraz osobom odpowiedzialnym za rozwój pracowników w danej organizacji. Monografia przedstawia sprawy pracownicze jako obszar bardzo istotny dla funkcjonowania organizacji. Bogata i zróżnicowana bibliografia pozwala na zapoznanie się z różnymi poglądami na temat rozwoju zawodowego. Daje możliwość spojrzenia na ten problem z różnych perspektyw, zarówno ludzi wchodzących na rynek pracy, jak i tych kończących karierę zawodową. W czytelny sposób przedstawia trendy współczesnego rynku pracy. Z. Ścibiorek niejednokrotnie zwraca uwagę na to, że na współczesnym rynku praca nie jest nikomu dana na całe życie. Niezbędne jest zatem połączenie ciężkiej pracy z orientacją na przyszłość, a kluczem do odniesienia sukcesu jest edukacja ustawiczna. Motto umieszczone w pracy jest doskonałym wprowadzeniem do treści zawartych w pozycji. Droga naszego rozwoju zawodowego zależy w znacznej mierze od nas samych. Podkreśla znaczenie warunków zewnętrznych w procesie rozwoju zawodowego pracowników. Rozwój zawodowy jest sprawą zarówno pracodawcy jak i pracownika. Autor zwraca uwagę na wspólne budowanie wizji i definiowanie celu jaki zamierza się osiągnąć. Wykwalifikowany personel to źródło sukcesów dla organizacji, natomiast rozwijająca się organizacja jest miejscem wszechstronnego rozwoju pracowników.

Książka Zbigniewa Ścibiorka, to trafna synteza dotycząca wszelakich aspektów rozwoju zawodowego, kładąca nacisk na podmiotowe traktowanie pracowników.

*Magdalena Barańska*

### III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

#### OBCHODY 90-LECIA POWSTANIA UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU NA WYDZIALE STUDIÓW EDUKACYJNYCH

Inauguracja działalności Wszechnicy Piastowskiej, która odbyła się w Poznaniu 7 maja 1919 r., była ukoronowaniem starań wielu pokoleń mieszkańców miasta o posiadanie wyższej uczelni. Tradycje uniwersyteckie Poznania sięgają bowiem XVI w., a związane są z fundacją biskupa Jana Lubrańskiego. Akademia została wchłonięta później, w drugiej połowie tegoż stulecia, przez Kolegium Jezuickie. Staraniem poznańskich jezuitów król Zygmunt III Waza podniósł szkołę do rangi uniwersytetu przywilejem datowanym na 28 października 1611 r., potwierdzonym przez królów Jana Kazimierza w 1650 r. oraz przez Jana III Sobieskiego w 1678 r. Wskutek posiadanych przywilejów przez lata nadawano w Poznaniu tytuły naukowe magistrów i doktorów, choć z uwagi na splot różnych okoliczności nie doszło wówczas do formalnego otwarcia uniwersytetu. Niewiele dobrego przyniosły też Poznaniowi w tym zakresie starania Józefa Rogalińskiego oraz czasy Komisji Edukacji Narodowej, jak i działającej w początkach XIX w. Izby Edukacyjnej. Poznańskie środowisko intelektualne skupione od 1857 r. w ramach Towarzystwa Przyjaciół Nauk nie ustawało w staraniach o powołanie w stolicy Wielkopolski uniwersytetu. Wysiłki te ziściły się dopiero po zakończeniu pierwszej wojny światowej, w wolnej już, choć jeszcze formalnie pozostającej poza granicami państwa polskiego, dawnej dzielnicy pruskiej. Pierwszą bowiem jednostką organizacyjną przyszłego uniwersytetu – Wydział Filozoficzny – powołano już 4 kwietnia 1919 r., a nazajutrz wybrano rektorem prof. Heliadora Święcickiego. Jak wspomniano, uroczysta inauguracja pierwszego roku akademickiego odbyła się w czterechsetną rocznicę powołania Akademii Lubrańskiego. Dziewięćdziesiąt lat później plac Adama Mickiewicza i okolice poznańskiego zamku wypełniły się znakomitymi gośćmi i tłumami młodzieży akademickiej, świętującymi znaczącą rocznicę największej uczelni wyższej zachodniej Polski. Pierwszy tydzień maja 2009 r. w całej niemal Wielkopolsce wypełniły różnego rodzaju wydarzenia związane z jubileuszem Uczelni.

Wydział Studiów Edukacyjnych, będący trzynastym w strukturze UAM i jednym z najmłodszych jego Wydziałów, również włączył się w program obchodów za sprawą inicjatywy Zakładu Historii Wychowania. W dniu 4 maja 2009 r. odbyła się bowiem sesja naukowa z okazji dziewięćdziesiątej rocznicy UAM zorganizowana przez Zakład Historii Wychowania oraz Towarzystwo Historii Edukacji, Oddział Poznańsko-Toruński. Spotkanie to było również znakomitą okazją przypomnienia początków poznańskiej

pedagogiki uniwersyteckiej, jak również „drogi życiowej” WSE. Wydział powstał w 1993 r. na bazie Instytutu Pedagogiki, działającego w ramach Wydziału Nauk Społecznych. Pierwszym dziekanem, w latach 1993–1999 był prof. zw. dr hab. Zbigniew Kwieciński. W kolejnych latach funkcję tę sprawowali: prof. zw. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski (1999–2002), prof. dr hab. Wiesław Ambrozik (2002–2008), a obecnie prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik.

Otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. Wiesław Jamrożek, kierownik Zakładu Historii Wychowania, witając przybyłych pracowników i studentów WSE, a także gości z Uniwersytetu Przyrodniczego. Inaugurujący wykład na temat: „Współczesny model uniwersytetu” wygłosił Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik, który zwrócił uwagę na kilka istotnych zagrożeń dla kierunków humanistycznych, wynikających z procesu komercjalizacji kształcenia studentów i rosnącej zależności badań naukowych od świata biznesu i polityki.

Druga część sesji, przygotowana przez pracowników Zakładu Historii Wychowania, została poświęcona „prehistorii”, korzeniom funkcjonowania UAM. Początków poznańskiej uczelni upatruje się w Akademii Lubrańskiego, której dziejom poświęcił swój referat pt. „Akademia Lubrańskiego w dziejach Wielkopolski” mgr Michał Nowicki. „Nieudane próby powołania uniwersytetu w Poznaniu w okresie staropolskim” zostały omówione z wielką erudycją przez prof. zw. dr hab. Dorotę Żołędź-Strzelczyk, która głównej przyczyny niepowodzeń licznych prób upatrywała w niechęci Krakowskiej Wszechnicy względem środowiska naukowego Wielkopolski.

Okoliczności powstania Wszechnicy Piastowskiej zaprezentowała dr Edyta Głowacka-Sobiech, która zwróciła uwagę na kontekst polityczno-społeczny utworzenia poznańskiej *Almae Matris* oraz na pochodzenie pierwszych jej profesorów i ich zainteresowania naukowe. Natomiast mgr Konrad Kluczyński w wystąpieniu pt. „Pedagogika na uniwersytecie poznańskim” przypomniał ewolucję poznańskiej pedagogiki w ramach Uniwersytetu, zwracając szczególną uwagę na powstanie w 1993 roku Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM.

Zakończenia sesji, po interesującej dyskusji wokół referatów, dokonał przewodniczący poznańsko-toruńskiego oddziału Towarzystw Historii Edukacji, dr Krzysztof Ratajczak.

Katarzyna Kabacińska  
Krzysztof Ratajczak

## SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „WSPÓŁCZESNA PEDAGOGIKA – STAN I PERSPEKTYWY KSZTAŁCENIA NA STUDIACH UNIWERSYTECKICH” Poznań–Obrzycko 27–28 marca 2008 r.

W dniach 27-28 marca 2008 roku odbyła się ogólnopolska konferencja władz wydziałów i kierunków pedagogicznych wyższych uczelni państwowych. Celem tego spotkania, zatytułowanego „Współczesna pedagogika – stan i perspektywy kształcenia na studiach uniwersyteckich”, była analiza społecznej roli kierunków i wydziałów pedagogicznych przede wszystkim w aspekcie dydaktycznym i naukowym. Taka dyskusja jest niezwykle istotna szczególnie w sytuacji, gdy edukacja wyższa staje się płaszczyzną dynamicznych (i nie zawsze akceptowanych przez społeczność akademicką) zmian, głównie w relacjach z polityką, ekonomią, wymogami globalizacji, a także oczekiwaniami młodzieży akademickiej.

Spotkanie rozpoczęło się w Auli Lubrańskiego Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza przywitaniem gości przez Rektora UAM prof. zw. dra hab. Stanisława Lorenca. Pierwsza sesja konferencji została poświęcona pedagogice jako dyscyplinie naukowej i zagadnieniom dotyczącym kształcenia na tym kierunku. W obradach plenarnych udział wzięli: prof. UAM dr hab. Wiesław Ambrozik, dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, prorektor UAM prof. zw. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski, prof. zw. dr hab. Bogusław Śliwerski (Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu), prof. zw. dr hab. Stefan Mieszalski (Uniwersytet Warszawski), prof. zw. dr hab. Stefan Kwiatkowski (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie), prof. UP dr hab. Bożena Muchacka (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie) i prof. zw. dr hab. Mirosław Szymański (Uniwersytet Jagielloński).

Druga część obrad dotyczyła problemów uniwersyteckiego kształcenia na kierunku pedagogika. Wśród prelegentów znajdowali się: prof. dr hab. Mirosław S. Szymański (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Katarzyna Krasoń (Uniwersytet Śląski), prof. APS dr hab. Janusz Gęsicki (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie), prof. zw. dr hab. Maria Mendel (Uniwersytet Gdański), prof. UZ dr hab. Zbigniew Izdebski (Uniwersytet Zielonogórski).

W drugim dniu konferencji obrady zostały poświęcone zagadnieniom pedagogiki uniwersyteckiej wobec współczesnych przemian politycznych i społeczno-kulturowych. W sesji uczestniczyli: prof. UMK dr hab. Piotr Petrykowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), prof. UJ dr hab. Joanna Danilewska (Uniwersytet Jagielloński), prof. zw. dr hab. Tomasz Szkudlarek (Uniwersytet Gdański), prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik (UAM), prof. UZ dr hab. Wielisława Osmańska-Furmanek (Uniwersytet Zielonogórski), prof. KUL dr hab. Krystyna Chałas (Katolicki Uniwersytet Lubelski), prof. UW dr hab. Alicja Szerlag oraz prof. dr hab. Stefania Walasek (Uniwersytet Wrocławski), prof. UO dr hab. Zenon Jasiński (Uniwersytet Opolski), dr Roman Pęczkowski (Uniwersytet Rzeszowski), prof. US dr hab. Włodzimierz Krysiak, dr Janina Świrko-Pilipczuk (Uniwersytet Szczeciński).

„Nic o nas bez nas” – to podstawowe postanowienie uczestników konferencji, które obradami w Obrzycku zainicjowali spotkania władz wydziałów i instytutów pedagogicznych oraz rozpoczęli dyskusję nad bieżącymi i perspektywicznymi zadaniami pedagogiki.

Olga Mazurek



## SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „SPOŁECZNE UCZESTNICTWO W PRZEBIEGU ŻYCIA” Poznań, 21 maja 2009 r.

W dniu 21 maja 2009 roku w Auli Lubrańskiego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się wyjątkowa konferencja zatytułowana: „Społeczne uczestnictwo w przebiegu życia” dedykowana Pani Profesor Halinie Sowińskiej z okazji jubileuszu Jej urodzin. Uroczystość zaszczylił JM Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. dr hab. Bronisław Marciniak, który składając Jubilatce wyrazy uznania, podkreślił dorobek naukowy, dydaktyczny i niepowtarzalną osobowość Dostojnej Uczonej. W tym niezwykłym wydarzeniu udział wzięli przedstawiciele władz dziekańskich Wydziału Studiów Edukacyjnych w osobach prof. dr hab. Ewy Solarczyk-Ambrozik, dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej, dr Ewy Kasperek-Golimowskiej oraz dr hab. Andrzeja Cwiklińskiego. Zaproszenie przyjęły też osoby związane z Jubilatką, jej współpracownicy z Wydziału Studiów Edukacyjnych, pracownicy kierowanego przez nią Zakładu Teoretycznych Podstaw Edukacji, naukowcy reprezentujący ośrodki akademickie z Krakowa, Olsztyna, Wrocławia, Cieszyna, Opola, Słupska, Białegostoku, Lublina, Kalisza, Piotrkowa Trybunalskiego, z którymi w różnych okresach życia splatały się Jej drogi zawodowe. W konferencji uczestniczyli też doktoranci, studenci oraz liczni przyjaciele profesor Haliny Sowińskiej.

W imieniu organizatorów obrady otworzyła dr hab. Hanna Krauze-Sikorska. Witając Jubilatkę oraz zgromadzonych gości w murach Uniwersytetu, Hanna Krauze-Sikorska podkreśliła, że konferencja koncentruje się na tematyce szczególnie bliskiej Profesor Halinie Sowińskiej, której dorobek naukowy i działalność dydaktyczna zainspirowała wiele osób do indywidualnych poszukiwań badawczych i refleksji nad zadaniami i rolą współczesnej pedagogiki. Osobę i dorobek naukowy Pani Profesor, ze szczególnym uwzględnieniem Jej roli jako nauczyciela i wychowawcy młodych pokoleń badaczy zaprezentował profesor dr hab. Wiesław Ambrozik, wskazując w swoim wystąpieniu na niekwestionowany udział Jubilatki w tworzeniu poznańskiej pedagogiki. W swoim wystąpieniu prof. Ambrozik podkreślił także nieustające zaangażowanie naukowe, dydaktyczne, organizacyjne, a przede wszystkim dar wielkiej życzliwości Jubilatki dla otaczających ją ludzi. Ważnym akcentem podkreślającym bogate i zróżnicowane dokonania naukowo-dydaktyczne Profesor Haliny Sowińskiej był głos prof. dr hab. Heliodora Muszyńskiego, wspominającego początki Jej drogi naukowej w kierowanym przez niego Instytucie Pedagogiki. Profesor Muszyński podzielił się także ze słuchaczami wzruszającymi refleksjami na temat wieloletniej współpracy z Dostojną Jubilatką, która związana była z doskonaleniem systemu wychowawczego polskiej szkoły opierającego się na podmiotowej aktywności uczniów i współtworzeniu społeczności szkolnej przez nauczycieli, uczniów i rodziców. Wystąpienie prof. Heliodora Muszyńskiego nacechowane refleksją pedagogiczną dotyczącą istoty i wagi aktywności społecznej jednostki stało się w sposób niezamierzony doskonałym wprowadzeniem w problematykę obrad plenarnych.

Na istotę aktywności jednostki w życiu społecznym oraz obszary i dziedziny samorealizacji człowieka w tej sferze wskazała prof. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambrozik, która jako moderator sesji plenarnej nie tylko zapraszała osoby referujące do podzielenia się refleksjami na temat różnych obszarów „społecznego uczestnictwa w życiu”, ale w sposób pozwalający dostrzec słuchaczom wielowymiarowość tego zagadnienia wprowadzała w kolejne wystąpienia i dokonywała ich podsumowań.

Zaprezentowana w referatach różnorodność problemów i podejść badawczych zachęcała do dyskusji, a w trakcie ożywionej wymiany zdań podejmowano kolejne wątki, wskazując także na inne problemy związane z głównym tematem spotkania naukowego. W sesji plenarnej swoje referaty zaprezentowali prof. dr hab. Andrzej Twardowski (UAM), prof. dr hab. Andrzej Janowski (UW), prof. dr hab. Magdalena Piorunek (UAM), prof. dr hab. Małgorzata Suświłło (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), prof. dr hab. Bogumiła Dorota Gołębiak (Dolnośląska Szkoła Wyższa), dr Jadwiga Lubowiecka (Uniwersytet Warmińsko – Mazurski), dr Renata Michalak (UAM). Wszyscy zaproszeni prelegenci swoje wystąpienia dedykowali Dostojnej Jubilatce.

Prof. dr hab. Andrzej Twardowski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przedstawił swoje rozważania na temat „Uwarunkowań integracji społecznej osób niepełnosprawnych”, wskazując na znaczenie integracji instytucjonalnej, interpersonalnej, intrapersonalnej dla procesów normalizacji społecznej. Zarówno referujący, jak i dyskutanci podkreślali wpływ różnych środowisk społecznych (m.in. rodziny, środowiska szkolnego, instytucji wspierających osoby niepełnosprawne) na socjalizację osób niepełnosprawnych. Następnie swoimi refleksjami dotyczącymi „Kompetencji interpersonalnych nauczyciela – nauczyciela” oraz ich znaczeniem dla rozwoju inteligencji społecznej podzieliła się prof. dr hab. Małgorzata Suświłło reprezentująca Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

W dalszej części konferencji głos zabrała prof. dr hab. Magdalena Piorunek z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM. Jej spojrzenie na istotę „Adaptacyjnego i specjalizacyjnego wymiaru uczestnictwa społecznego w świecie zawodowym” wywołało dyskusję dotyczącą możliwości dokonywania się zmian w obszarze przygotowania dzieci i młodzieży do wyborów takiej drogi edukacyjnej, która pozwoli im na mobilność w przyszłym życiu zawodowym. Ważny w tej wielowątkowej analizie „uczestnictwa w życiu społecznym” był także referat dr Jadwigi Lubowieckiej, przedstawicielki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, wskazującej na konieczność pogłębionej refleksji nad „Obszarami dzieciństwa w świadomości dorosłych”. Autorka zwróciła tu m.in. uwagę na różne sposoby ujmowania dzieciństwa na przestrzeni pedagogiki. Analizy procesów uczestnictwa w życiu społecznym przyszłych pedagogów z perspektywy pedagoga kształcącego studentów dokonała prof. dr hab. Bogumiła Dorota Gołębiak, prorektor Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, wskazując na znaczenie kształcenia pedagogów gotowych do podejmowania wyzwań współczesnej rzeczywistości. Niezmiernie interesujący referat, dotyczący wyborów życiowych jednostki, przedstawił także prof. dr hab. Andrzej Janowski.

Część oficjalną konferencji zakończyła dr Renata Michalak, która dokonała syntetycznej analizy: „Mechanizmów adaptacyjnych w biografii jednostki”, pokazując momenty zwrotne w życiu i wskazując na znaczenie osób ważnych w drodze życiowej każdego człowieka. Wystąpienie miało charakter niezwykle refleksyjny, osobisty i wywołało głębokie poruszenie wśród zgromadzonych osób.

Część oficjalną zakończyła pani prof. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambrozik, wskazując na wielowątkowość i wieloaspektowość poruszonych zagadnień, które dotyczyły różnych aspektów społecznego uczestnictwa jednostki. Jak podkreśliła pani moderator, wiele z nich wywołało żarliwą dyskusję, inne zachęciły zgromadzonych do refleksji, jeszcze inne pozostawiły pewne kwestie otwarte, zachęcając do podjęcia dalszych dociekań i kolejnych analiz.

Po zakończeniu oficjalnej części konferencji nastąpił niezwykle wzruszający moment składania życzeń i podziękowań kierowanych w stronę Pani Profesor Haliny Sowińskiej. Szczególnie ciepłe i serdeczne wyrazy wdzięczności otrzymała Jubilatka od studentów Wydziału Studiów Edukacyjnych zrzeszonych w Wydziałowym Centrum

Wolontariatu i działających w Interdyscyplinarnym Kole Naukowym Młodych Pedagogów Terapeutów AGO, które ma swoją siedzibę przy kierowanym przez Panią Profesor Zakładzie. Wiele ciepłych, wzruszających słów padło z ust przybyłych gości oraz współpracowników z Wydziału Studiów Edukacyjnych, a także pracowników Zakładu Teoretycznych Podstaw Edukacji i doktorantów Pani Profesor oraz wypromowanych przez nią doktorów. Piękne życzenia skierowali w stronę Dostojnej Jubilatki przyjaciele przybyli z innych ośrodków akademickich.

Życzymy Pani Profesor Halinie Sowińskiej wielu tak pięknych jubileuszy oraz dalszej wielkiej pasji, z jaką potrafi cieszyć się każdą chwilą i zarażać innych swoim optymizmem i pogodą ducha. Składamy też życzenia realizacji wszystkich zamierzeń zawodowych, a także satysfakcji i spełnienia w życiu osobistym.

Hanna Krauze-Sikorska  
Kinga Kuszak

**SPRAWOZDANIE Z II MIĘDZYNARODOWEJ  
KONFERENCJI NAUKOWEJ  
„SOCJOLOGICZNE, PEDAGOGICZNE  
I PSYCHOLOGICZNE PROBLEMY ORGANIZACJI  
I ZARZĄDZANIA”**

**Poznań, 23–25 marca 2009 r.**

W dniach 23–25 marca 2009 r. odbyła się w Poznaniu Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Socjologiczne, pedagogiczne i psychologiczne problemy organizacji i zarządzania”. W zamierzeniach organizatorów konferencja miała być interdyscyplinarną próbą wglądu we współczesną problematykę organizacji, zarządzania i pracy ludzkiej. Tematyka konferencji, w której mieściły się niemal wszystkie wygłoszone referaty, obejmowała takie zagadnienia, jak: osobowość i role kierowników w nowoczesnych organizacjach, organizacyjne przywództwo, zarządzanie talentami, społeczna odpowiedzialność organizacji gospodarczych, potencjał społeczny przedsiębiorstw, kształcenie ustawiczne a organizacje uczące się i społeczeństwo wiedzy, kultura organizacyjna a efektywność organizacji, badania nad procesami organizacyjnymi oraz partycypacja w zarządzaniu.

Radzie Naukowej konferencji przewodniczył prof. zw. dr hab. Kazimierz Doktor, jeden z najbardziej znanych polskich socjologów, prekursor humanistycznego ujęcia organizacji i kierowania w Polsce, uczony, który w 1974 r. w Polskiej Akademii Nauk powołał do życia pierwszy w naszym kraju Zakład Socjologii Organizacji. Następnie przez wiele lat kierował Centrum Badań Społecznych Zarządzania oraz Instytutem Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Prof. Doktor jest także autorem najbardziej znanych badań nad organizacją przemysłową, które prowadził na początku lat sześćdziesiątych XX w. w zakładach Hipolita Cegielskiego w Poznaniu. Posłużył się wtedy techniką obserwacji uczestniczącej. Prof. Kazimierz Doktor opublikował ponad pół tysiąca artykułów oraz tak znane monografie, jak: „Przedsiębiorstwo przemysłowe”, „Socjologia przemysłu” (wspólnie z Adamem Sarapatą), „Socjologiczna teoria organiza-

cji”, „Zarządzanie gospodarką”. W ostatnich latach inicjował i redagował, wspólnie ze Sławomirem Banaszakiem, trzy monografie naukowe: „Problemy socjologii gospodarki, Socjologiczne i psychologiczne problemy organizacji i zarządzania oraz Socjologiczne, pedagogiczne i psychologiczne problemy organizacji i zarządzania”. Konferencyjny referat prof. Doktora nosił tytuł „Zarządcy bez wiedzy – specjaliści bez władzy?”.

Głównym gościem konferencji oraz członkiem jej Rady Naukowej był prof. dr hab. Michel Villette, francuski socjolog, który w 1977 r. doktoryzował się na paryskiej Sorbonie pod kierunkiem wybitnego pedagoga i socjologa Pierre'a Bourdieu. Prof. Villette podejmuje głównie zagadnienia związane z kierownictwem w nowoczesnych organizacjach, poddając niejednokrotnie korporacyjnych zarządców surowej krytyce. Opublikował kilkadziesiąt artykułów naukowych z tego zakresu w liczących się czasopismach oraz kilka książek, które były nagradzane we Francji. Obecnie jego książka o menedżerach jako drapieżnikach znajduje się w wydawnictwie prestiżowego Cornell University w Stanach Zjednoczonych. Warto dodać, że przez lata zawodowej aktywności prof. Michel Villette był także doradcą i konsultantem wielu międzynarodowych korporacji, m.in.: Danone, Saint-Gobain, Lafarge, Exxon czy Eastman Kodak. Jego otwierający konferencję referat zatytułowany był „Sociology for Managers or Sociology of Management?”.

Międzynarodowe grono współtwórców konferencji tworzyli również: prof. Vladimir Obradovos z Mykolas Romeris University w Wilnie, Litwa oraz prof. Ruediger Wink z Uniwersytetu w Bochum, Niemcy, którzy prócz aktywnego działania w ramach Rady Naukowej konferencji, wygłosili niezwykle ciekawe referaty. Wśród międzynarodowego grona uczestników znaleźli się także uczeni ze Stanów Zjednoczonych, Japonii, Rosji, Litwy i Białorusi. Rodzimi goście reprezentowali z kolei kilkanaście ośrodków akademickich oraz instytucji związanych z gospodarczą i pozagospodarczą praktyką. Łącznie wygłoszono około pięćdziesięciu referatów, których wysłuchało prawie osiemdziesięciu uczestników. Recenzowana monografia naukowa, zredagowana i opatrzona przez redaktorów przedmową, zawiera najwyższej ocenione teksty i liczy ponad tysiąc stron<sup>6</sup>.

Gospodarzem konferencji była Wyższa Szkoła Komunikacji i Zarządzania w Poznaniu, jednakże pracownicy Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w pełni włączyli się do prac programowych oraz organizacyjnych. W skład Rady Naukowej konferencji weszli: prof. zw. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambrozik, prof. zw. dr hab. Kazimierz Przyszczypkowski oraz dr Sławomir Banaszak, który jednocześnie stanął na czele Komitetu Organizacyjnego. Prof. Solarczyk-Ambrozik i dr Banaszak przewodniczyli także sesjom plenarnym poświęconym odpowiednio: edukacji ekonomicznej oraz partycypacji i własności. Wśród prelegentów znalazła się także dr Joanna Szłapińska, pracowniczka Wydziału, która wygłosiła referat pt. „Doskonalenie zawodowe pracowników wymogiem budowania organizacji opartych na wiedzy”. Referat dr. Sławomira Banaszaka poświęcony był natomiast symbiozie menedżerów i specjalistów w nowoczesnych organizacjach i społeczeństwach. Oba referaty naszych pracowników były życzliwie przyjęte i żywo dyskutowane.

Ważnym wyróżnikiem konferencji, prócz niezwykle wartościowych i ciekawych referatów, były dyskusje, które toczyły się nie tylko wokół zgłoszonych tez, lecz także obfitowały w odrębne głosy osób podnoszących humanistyczne problemy organizacji i zarządzania. Wielu dyskutantów w sposób żywołowy, ale i opatrzone empirycznymi odniesieniami, wskazywało na konieczność łączenia w badaniach nad organizacjami punktów widzenia różnych dyscyplin nauki, w szczególności socjologii, pedagogiki czy

<sup>6</sup> S. Banaszak, K. Doktor (red.), 2009, *Socjologiczne, pedagogiczne i psychologiczne problemy organizacji i zarządzania*, Poznań, Wydawnictwo WSKiZ, s. 1075.

antropologii kulturowej. Niestrudzonym inicjatorem wszelkich dyskusji oraz dociekliwym recenzentem wielu referatów była prof. zw. dr hab. Jolanta Kulpińska, dzięki której konferencja nabrała, podobnie jak przed dwoma laty, właściwego naukowego smaku.

Trzydniowe zmagania z trudnym i niezwykle doniosłym tematem przyniosły szereg konkluzji, wśród których na czoło wysuwa się ta *stricte* pedagogiczna. Niejednokrotnie bowiem stawiano pytanie o efektywność kształcenia kadr dla gospodarki, o relacje wzajemne między edukacją a organizacyjną praktyką, wreszcie o tożsamość współczesnych pracowników, jej przemiany oraz przyszłość. Redaktorzy monografii naukowej przygotowanej na konferencję mają więc chyba rację, gdy stwierdzają: „Jeśli jedna dziesiąta zgłoszonych tematów dotyczy problemów kształcenia, to można bez przesadnej skromności stwierdzić, iż zaproszenie pedagogów na konferencję międzynarodową z zarządzania organizacjami jest bardzo trafnym pomysłem wzbogacającym nurt humanistyczny, często zwanym behawioralnym w naukach o zarządzaniu, które zostały zdominowane przez praktyków-organizatorów oraz ekonomistów i inżynierów, gdyż podaż na rynek pracy absolwentów zarządzania jako modnych kierunków kształcenia jest na tyle słaba, iż nie została jeszcze dokonana rewolucja menedżerska polegająca w Polsce na alpinistycie wypierającej ekonomistów i techników z najwyższych pozycji w systemach zarządzania” (Banaszak, Doktor, 2009, s. 12).

Warto podkreślić, że trzeciego dnia konferencji wypracowano pewne postulaty odnośnie do przyszłych przedsięwzięć. Planowana w 2011 r. konferencja miałaby się koncentrować wokół problematyki grup formalnych i nieformalnych w organizacjach oraz socjalizacji w miejscu pracy. Sugestie takie zrodziły się w burzliwej, ale i konstruktywnej dyskusji, w której problematyka „życia organizacyjnego” konkurowała z metodologią interdyscyplinarnych badań nad współczesnymi organizacjami.

Tegoroczne naukowe poznańskie przedsięwzięcie o zdecydowanie międzynarodowym charakterze było zarówno miejscem wymiany myśli, konfrontacji poglądów, sporów, jak i kulturowym tygłem, w którym przemieszały się narodowe punkty widzenia na kulturę organizacyjną z interdyscyplinarnym spojrzeniem na współczesne procesy organizacyjne. Dodatkowo cieszą nawiązane międzynarodowe naukowe kontakty i – przede wszystkim – konferencyjne plany w perspektywie najbliższych dwóch lat. Prawdopodobnie społeczna i gospodarcza rzeczywistość określi rzeczywisty charakter tych naukowych zamierzeń.

Sławomir Banaszak

## PUBLIKACJE ZWARTE PRACOWNIKÓW WSE UAM ZA ROK 2008

- Andrzejewski M., Łączkowska M., Kociński L., Schulz A.N. (red.), *Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Smyczyńskiego*, Wydawnictwo „Dom organizatora”, Toruń 2008.
- Banaszak S., Doktor K. (red.), *Problemy socjologii gospodarki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Komunikacji i Zarządzania w Poznaniu, Poznań 2008.
- Buchnat M., *Wizje przyszłego życia dzieci chorych na cukrzycę*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Cywińska M. (red.), *Sytuacje trudne w życiu dziecka*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Denek K., Koszycz T., Wiesner W. (red.), *Edukacja Jutra. XIV Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, Akademia Wychowania Fizycznego, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, t. 1, Wrocław 2008.
- Denek K., Zatoń K., Kwaśna A. (red.), *Edukacja Jutra. XIV Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, Akademia Wychowania Fizycznego, Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, t. 2, Wrocław 2008.
- Dudzikowa M., Czerepaniak-Walczak M. (red.), *Wychowanie. Pojęcia, procesy, konteksty – interdyscyplinarne ujęcie. Ku demokracji poprzez edukację*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, t. IV, Gdańsk 2008.
- Dylak S., *Tworzenie programów nauczania w szkołach artystycznych. Ku praktyce refleksyjnej*, CENSA (Centrum Edukacji Nauczycieli Szkół Artystycznych), Warszawa 2008.
- Gromkowska-Melosik A., Gmerek T., *Problemy nierówności społecznej w teorii i praktyce edukacyjnej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.
- Gromkowska-Melosik A. (tłum.), Melosik Z. (red.), Cleire M., Curran M., Daniel J., *Kobiety, mężczyźni i społeczeństwo*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Kąkolewicz M. (tłum.), (red.), Kron F.W., Sofos A., *Dydaktyka mediów*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008.
- Konieczna-Woźniak R. (red.), *Dorosłość wobec starości. Oczekiwania – Radości – Dylematy*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Krauze-Sikorska H., Kuszak K. (red.), *Wybrane problemy psychospołecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży z utrudnieniami w rozwoju. Profilaktyka – Diagnostyka – Terapia*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji w Poznaniu, Poznań 2008.
- Kujawiński J., *Postęp pedagogiczny w szkole*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Kuszak K., *Dziecko samodzielne w szkole*, Oficyna Wydawnicza „Garmond”, Poznań 2008.

- Modrzewski J., Śmiałek M., Wojnowski K. (red.), *Relacje podmiotów (w) lokalnej przestrzeni edukacyjnej*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM w Kaliszu, Poznań–Kalisz 2008.
- Skrzypczak J., *Komunikacja interpersonalna (wybrane zagadnienia)*, Wyższa Szkoła Zawodowa Pielęgnacji Zdrowia i Urody w Poznaniu, Poznań 2008.
- Stępnia P., Ambrozik W., Machela H. (red.), *Misja służby więziennej a jej zadania wobec aktualnej polityki karnej i oczekiwań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Uniwersytet Gdański, Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej – Pedagogium i Centralny Zarząd Służb Więziennych, Poznań–Gdańsk–Warszawa–Kalisz 2008.
- Tokaj A. (red.), *Starość w perspektywie studiów pedagogicznych*, Studia i Monografie Wyższej Szkoły Humanistycznej im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie, Leszno 2008.
- Twardowski A. (red.), *Wspomaganie rozwoju dzieci z rzadkimi zespółami chromosomowymi*, Wydawnictwo Naukowe Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Poznań 2008.
- Walter N., *Nowe media dla niewidomych i słabowidzących*, wyd. II, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Wawrzyniak-Beszterda R. (red.), *„Życie szkołą”. Prace dedykowane Profesor Marii Dudzikowej*, Oficyna Wydawnicza „Garmond”, Poznań 2008.
- Wawrzyniak-Beszterda R. (red.), *Wokół zagadnień wychowania – aspekty teoretyczne i przyczynki empiryczne*, Zeszyty Naukowe Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, nr 12, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Włodarczyk E., *Młodzież wobec macierzyństwa*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008.
- Wojciechowska K., Piotrowski G., *Siedem grzechów śmiertelnych. Libretto nowe na motywach Bertolda Brechta*, Wydawnictwo Łużyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej im. J.B. Solfy w Żarach, Żary 2008.
- Żołądź-Strzelczyk D., Kabacińska K. (red.), *Dawne zabawy dziecięce*, Wydawnictwo DiG, Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach, Kielce–Warszawa 2008.

#### Czasopisma własne (redakcje)

- „Studia Edukacyjne”, 2008, nr 7, 8, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008. Redaktor: Ewa Solarczyk-Ambrozik.
- „Biuletyn Historii Wychowania”, 2007, nr 23, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk we współpracy z Zakładem Historii Wychowania UAM, Poznań 2008. Redaktorzy: W. Jamrózek, D. Żołądź-Strzelczyk.
- „Neodidagmata”, 2008, nr 29/30, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008. Redaktor: W. Strykowski.

#### Czasopisma obce (redakcje)

- „Rocznik Pedagogiczny”, 2008, nr 31, Komitet Nauk Pedagogicznych w Warszawie, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji PIB, Warszawa 2008. Redaktor Maria Dudzikowa.

- „Dydaktyka Literatury”, 2008, t. XXVIII, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Poznaniu, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Lesznie, Leszno 2008. Redaktorzy: Tadeusz Frąckowiak, Wojciech Pasterniak, Aleksander Zandeki.

zebrała Katarzyna Kabacińska

## INFORMACJE O AUTORACH

### I. STUDIA I ROZPRAWY

KAZIMIERZ PRZYSZCZYPKOWSKI, prof. zw. dr hab., Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

EWA SOLARCZYK-AMBROZIK, prof. zw. dr hab., Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

MAGDALENA PIORUNEK, dr hab. prof. UAM, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

SŁAWOMIR BANASZAK, dr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

BRONISŁAW URBAN, prof. zw. dr hab., Instytutu Pedagogiki, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

HALINA SOWIŃSKA, prof. zw. dr hab., Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

RACHEL BAILEY JONES, Assistant Professor, School of Education Nazareth College

MAŁGORZATA SUŚWIEŁO, dr hab. prof. UWM, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

IWONA CHRZANOWSKA, dr hab. prof. WSP, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi

DOROTA PODGÓRSKA-JACHNIK, dr prof. WSP w Łodzi, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi

KRZYSZTOF RATAJCZAK, dr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

AGNIESZKA WAŁĘGA, dr, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

RENATA ŠIKULOVÁ, PhDr., Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Jana E. Purkyně w Uście nad Łabą

ALEKSANDER NALASKOWSKI, prof. zw. dr hab., Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

**II. RECENZJE I NOTY**

BOGUSŁAW ŚLIWERSKI, prof. zw. dr hab., Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

GRAŻYNA RURA, dr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

MAGDALENA BARAŃSKA, mgr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO**

KATARZYNA KABACIŃSKA, dr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

OLGA MAZUREK, mgr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

HANNA KRAUZE-SIKORSKA, dr hab. prof. UAM, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

KINGA KUSZAK, dr, Wydział Studiów Edukacyjnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu